

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta pedagogická

Katedra historie

**Čeští svatí a jejich odraz v pražské
architektuře**

Bakalářská práce

Adéla Merhautová

Historie se zaměřením na vzdělávání

Vedoucí práce: doc. PhDr. Petr Hlaváček, Ph.D.

Plzeň 2021

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně a s použitím uvedených pramenů a literatury.

V Plzni2021

.....

Poděkování

Tímto bych chtěla velmi poděkovat doc. Petru Hlaváčkovi za trpělivost, cenné rady a ochotu, kterou mi při zpracování mé bakalářské práce věnoval.

Abstrakt

Bakalářská práce interdisciplinární povahy se zaměřuje na české světce jakožto zemské patrony a jejich odraz v architektonické tvářnosti hlavního města Prahy. Jejím cílem bude na základě recentní odborné literatury sumarizovat život a kult osmi světců a světic (sv. Cyril a Metoděj, sv. Ludmila, sv. Václav, sv. Vojtěch, sv. Prokop, sv. Anežka Česká, sv. Jan Nepomucký), kteří byli českého původu, nebo se svými činy zapsali do naší historie. Ve druhé části bakalářské práce bude analyzováno sedm sakrálních staveb, které jsou jim v Praze zasvěceny. Součástí tohoto bakalářského projektu je též vznik listu se schematickým plánem města, který by mohl sloužit jako školský průvodce při procházkách hlavním městem Prahou.

Klíčová slova

Patron, světec, sakrální architektura, kostel, Praha

Abstract

The bachelor's thesis of an interdisciplinary nature focuses on Czech saints as provincial patrons and their reflection in the architectural form of the capital city of Prague. Its aim will be on the basis of recent professional literature to summarize the life and cult of eight saints (St. Cyril and Methodius, St. Ludmila, St. Wenceslas, St. Adalbert, St. Procopius, St. Agnes of Bohemia, St. John of Nepomuk), who were of Czech origin or entered our history with their actions. In the second part of the bachelor's thesis will be analyzed seven sacral buildings in Prague dedicated to them. Part of this bachelor's project is also the creation of a sheet with a schematic plan of the city, which could serve as a school guide for walks through the capital city of Prague.

Keywords

Patron, saint, sacral architecture, church, Prague

Obsah

ÚVOD	7
1. KULT SVATÝCH V EVROPSKÝCH DĚJINÁCH	9
2. CYRIL A METODĚJ	10
2.1 CHRÁM SV. CYRILA A METODĚJE V KARLÍNĚ	14
3. LUDMILA	16
3.1 KOSTEL SV. LUDMILY NA VINOHRADĚCH	18
4. VÁCLAV	20
4.1 KOSTEL SV. VÁCLAVA NA SMÍCHOVĚ	22
5. VOJTĚCH	23
5.1 KOSTEL SV. VOJTĚCHA V LIBNI	25
6. PROKOP	26
6.1 KOSTEL SV. PROKOPA NA ŽIŽKOVĚ	29
7. ANEŽKA ČESKÁ	30
7.1 KOSTEL SV. ANEŽKY NA SPOŘILOVĚ	33
8. JAN NEPOMUCKÝ	34
8.1 KOSTEL SV. JANA NEPOMUCKÉHO V KOŠÍŘÍCH	36
ZÁVĚR	39
SUMMARY	41
SEZNAM PRAMENŮ A LITERATURY	42
SEZNAM PŘÍLOH	47

Úvod

Již na počátku našich národních dějin vznikla tradice uctívání svatých osob za jejich cnosti, hlubokou víru a šíření Kristova poselství nejrůznějšími způsoby. Někteří z nich dokonce obětovali víře v Boha to nejdražší, co měli – svůj život. Tito světci se po generace stávali vzorem pro lid, který začal pěstovat jejich kult. Tato úcta je projevována například zasvěcováním kostelů a kaplí, vznikem oltářů, obrazů i soch. O životě těchto světců se zmiňují nejstarší legendy oslavující jejich zbožný život. Často jsou tyto prameny obohaceny sice o líbivé, ale historicky nepřesné údaje, a proto musíme ke studiu těchto pramenů přistupovat velice střízlivě.

Motivací pro zpracování tohoto tématu pro mě bylo studium českého jazyka na naší fakultě, kdy jsem se seznámila s nejstarší hagiografií a dospěla k názoru, jak málo lidí zná osudy českých světců, kteří bývají všehovšudy zobrazováni všude kolem nás.

Z tohoto důvodu jsem si stanovila za cíl své bakalářské práce nastínit život a vznik kultu některých z našich zemských patronů, konkrétně sv. Ludmily, sv. Václava, sv. Vojtěcha, sv. Prokopa, sv. Anežky České a sv. Jana Nepomuckého. Práci doplňuji o sedm sakrálních staveb v Praze, které jsou jim zasvěceny. Rozhodla jsem se zaměřit na stavby z 19. a 20. století, kdy lze pozorovat vývoj architektury od pseudoslohů až po moderní architektonické styly, jímž je například funkcionalismus. Pro svou práci jsou zvolila novorománský chrám sv. Cyrila a Metoděje v Karlíně, novogotický kostel sv. Ludmily na Vinohradech, neorenesanční kostel sv. Václava na Smíchově, secesní kostel sv. Vojtěcha v Libni, novogotický kostel sv. Prokopa na Žižkově, funkcionalistický kostel sv. Anežky na Spořilově a též funkcionalistický kostel sv. Jana Nepomuckého v Košířích.

Ačkoliv věřím, že je studium hagiografických pramenů zajímavé, ve své práci čerpám z recentní odborné literatury, která dosavadní bádání o životě světců shrnuje. Nejčastěji v bakalářské práci čerpám z děl historika a archeologa Jiřího Slámy, historika a heraldika Milana Bubena a antropologa Emanuela Vlčka, jehož historicko-antropologické výzkumy odhalily mnohé zajímavé poznatky nejen o životě svatých.

Práci jsem se rozhodla koncipovat do osmi kapitol. Úvodní z nich se ve stručnosti věnuje vytváření kultu svatých v evropských dějinách a je zde detailně popsán proces kanonizace. Dalších sedm kapitol pak nese název dle jednotlivých světců, v nichž je přiblížen jejich život

a činy, kterými se zapsali do naší historie. Tyto kapitoly obsahují vždy jednu podkapitolu, ve které popisují historii a podobu jednotlivých památek.

Součástí této bakalářské práce je vytvoření naučného listu, který by mohl v praxi sloužit jako doprovodný průvodce naším hlavním městem s cílem seznámit čtenáře s osudy našich nejvýznamnějších patronů a poukázat na některá architektonická díla v Praze, která jsou jim zasvěcena. Tento list je součástí příloh na konci bakalářské práce. Obsahuje mimo jiné také mapu hlavního města, na které jsou jednotlivé památky vyznačeny. Mým záměrem je taktéž práci obohatit o autorské fotografie vybraných sakrálních staveb.

1. Kult svatých v evropských dějinách

Uctívání svatých osob je neoddelitelnou součástí křesťanské víry, konkrétně v katolické, pravoslavné či anglikánské tradici. Přívlástek svatý (lat. *sanctus*) se stal ve spojení s konkrétní osobou titulem, kterého lze dosáhnout svou vírou v Boha a mravními kvalitami.¹ Nutno zmínit, že uctívání svatého neznamená ztotožňovat se se všemi jeho slovy a činy, jelikož i svatý byl pouze člověk a mohl se dopouštět chyb. Důvodem k uctívání je fakt, že svatý žil život zasvěcený Bohu, a že díky své víře i přes své chyby dosáhl spasení.

Dříve než je možné danou osobu uctívat jakožto světce, musí u ní proběhnout kanonizace neboli svatořečení.² Z historického hlediska lze kanonizaci rozdělit na formální a neformální. K neformální kanonizaci docházelo u raných světců, kdy byl po jejich smrti budován kult daného světce věřícími. Postupem času se ale kanonizace stávala procesem v rukách římského biskupa, jehož součástí bylo splnění určitých podmínek, čímž se stala formálním procesem.³ V tomto procesu je člověk zprvu označen místní diecézí jako služebník boží. Další fází kanonizačního procesu je beatifikace neboli blahořečení, kdy je člověk nazýván blahoslaveným. Beatifikací se rozumí jako povolení papeže k veřejnému uctívání světce, které je ale značně omezené například na určitou zemi či diecézi.⁴ Poté už dochází k samotné kanonizaci. Jednou z podmínek pro beatifikaci i kanonizaci je učinění jednoho zázraku. Této problematice se věnoval papež Benedikt XIV. ve svém dokumentu *De Servorum Dei Beatificatione et Canonizatione* z roku 1734. Mezi zázraky řadí například trvalé vyléčení osoby ze smrtelné nemoci, kterou nebyly schopny zastavit léky. Přezkoumávání zázraku je velmi složitý proces, který probíhá za účasti lékařů i techniků. Ti podrobně studují nashromážděné dokumenty a pokud uznají zázrak za pravdivý, vypracují zprávu o zázraku směřující na Kongregaci pro svatořečení. Ta pak následně odesílá návrh papeži ke schválení.⁵

Od 4. století se postupně rozšiřovala tradice uctívání svatých relikvií.⁶ Tímto termínem označujeme ostatky svatých ale i předměty, které světci užívaly. Tato tradice vznikla jako

¹ ATTWATER, Donald. *Slovník svatých*. Rudná u Prahy: Papyrus, 1993. ISBN 80-85776-06-5. 7 s.

² *Proces svatořečení*, In: Klášter Teplá [online]. [cit. 2020-11-25]. Dostupné z: <https://klastertepla.cz/klaster/blahoslaveny-hroznata/proces-svatoreceni.html>

³ ATTWATER, Donald. *Slovník svatých*. Rudná u Prahy: Papyrus, 1993. ISBN 80-85776-06-5. 9 s.

⁴ *Proces svatořečení*, In: Klášter Teplá [online]. 2011 [cit. 2020-11-25]. Dostupné z: <https://klastertepla.cz/klaster/blahoslaveny-hroznata/proces-svatoreceni.html>

⁵ NĚMEC, Jaroslav. *Zázraky ke kanonizaci českých světců*. Olomouc: Matice cyrilometodějská, 2009. ISBN 978-80-7266-315-6. 7 s.

⁶ FILIPI, Pavel. *Křesťanstvo: historie, statistika, charakteristika křesťanských církví*. 4., dopl. vyd. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2012. ISBN 978-80-7325-283-0. 97 s.

projev úcty ke svatým, od kterých ostatky pocházejí. Roku 787 bylo definitivně rozhodnuto o zákazu obchodování s ostatky, které byly postupně přemísťovány do příslušných oltářů v chrámech.⁷

Světki bývají často zobrazováni se svými typickými atributy, které slouží k jejich identifikaci. U mučedníků to jsou často předměty spojené s jejich umučením a u ostatních vyznavačů to bývají symboly spojené s jejich povoláním a ctnostmi. Na důkaz jejich svatosti jsou světki vyobrazeni se svatozáří nad hlavou. Ta se poprvé objevuje ve 4. století u Krista a od 5. století ji můžeme spatřit i u Panny Marie a apoštolů. Nejčastější bývá aureola ve tvaru zlatem vyplněného kruhu anebo nimbus tvořený zlatým prstencem. Netypickou svatozáří je pak prstenec tvořený z hvězd, se kterým se můžeme setkat v obrazech s Pannou Marií a Janem Nepomuckým.⁸ K soupisu svatých slouží úřední spisy, které jsou ovšem neúplné. Mezi nejznámější patří *Martyrologium romanum*, což je oficiální seznam svatých obsahující přibližně 45 000 jmen. U světců nalezneme údaje jako místo narození či působení a období, ve kterém žili. Dalšími spisy jsou pak *Acta martyrum* a *Acta sanctorum* zahrnující hagiografii vztahující se k danému světki.⁹

2. Cyril a Metoděj

Ačkoliv pocházeli bratři Konstantin a Metoděj ze Soluně, jejich mise na Velkou Moravu byla velice důležitým mezníkem v naší historii s významem nejen náboženským, nýbrž i kulturním a politickým.¹⁰ Právě z tohoto důvodu i jim patří místo v této práci, kde je nastíněn jejich život a přínos pro naše dějiny.

Město Soluň vzniklo již roku 315. př. K. Pro svou polohu u mořského zálivu sloužilo zprvu především pro válečné a obchodní loďstvo. Později se z města stalo velice důležité obchodní i kulturní středisko a ve středověku bylo po Cařihradu druhým nejvýznamnějším městem Byzantské říše.¹¹ Vrchní post ve městě zastával takzvaný strategos neboli velitel společně s důstojníky, takzvanými drungary. Právě tuto funkci vysokého důstojníka

⁷ PETROSILLO, Piero. *Křesťanství od A do Z*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1998. ISBN 80-7192-365-6. 177 s.

⁸ BUBEN, Milan, Otakar Aleš KUKLA a Rudolf KUČERA. *Svatí spojují národy: Portréty evropských světců*. Praha: Panevropa, 1994. ISBN 80-85846-00-4. 13 s.

⁹ Tamtéž. 11 s.

¹⁰ BARTŮNĚK, Václav. *Soluňští bratři*. Praha: Ústřední církevní nakladatelství, 1963. 5 s.

¹¹ Tamtéž. 9 s.

vykonával otec obou bratří Lev. Z pozdějších pramenů je nám známo i jméno matky, kterou byla Marie. Společně pak zplodili sedm dětí, z nichž byl Konstantin nejmladší.

Konstantin se narodil v roce 827 a již od mládí byl velice nadaný.¹² Už jako sedmiletý měl sen, ve kterém si měl zvolit svoji budoucí manželku. On tak učinil a vybral si z nich nejkrásnější, zlatém zářící Sofii, v tomto případě duchovní moudrost, které na radu svých rodičů obětoval celý svůj život.¹³ Konstantin se rozhodl pro studium filozofie a teologie v Cařihradě a během svého studia věnoval spoustu času studiu spisů Řehoře Nazianského a antických filozofů.¹⁴ Jeho nejoblíbenějším profesorem filozofie byl Fotios, který se stal později ředitelem císařské kanceláře a Konstantin se tak stal jeho nástupcem.¹⁵ Zasloužil se dokonce o titul „filozof“, což bylo v Byzantské říši velice ojedinělé.¹⁶ Veliký význam měla jeho misijní činnost. Jedna z jeho prvních misí vedla do Bagdádského kalifátu na popud císaře Michala III., jehož přáním bylo zastavit pronásledování křesťanů na tomto území. Veliký úspěch ale tato mise nepřinesla, dokonce se islámští učenci pokusili Konstantina otrávit. Krátce po této misi byl Konstantin vysvěcen na kněze a podnikl svojí další cestu, tentokrát do Černomoří ke Kozarům. Ti zůstávali stále ještě pohany, i když sem přicházeli islámští i židovští misionáři. Této mise se účastnil společně s bratrem Metodějem. Na cestě byli nuceni setrvat nějaký čas v Chersonu, kde společně vypátrali ostatky sv. Klimenta, které vzal Konstantin s sebou. V zemi Kozarů se dostal do konfliktu s islámskými a židovskými misionáři, nad kterými ve společných disputacích zvítězil, a tak bylo přibližně 200 Kozarů pokřtěno a bylo jim umožněno svobodně vyznávat nové náboženství.¹⁷

Jak již bylo zmíněno výše, Konstantin a Metoděj jsou pro naši historii důležití především díky velkomoravské misi. Roku 862 požádal moravský kníže Rostislav skrze své posly císaře Michala III. o vyslání učitelů na Velkou Moravu, aby zde šířili křesťanství ve slovanském jazyce. Ani zde nebyly záměry čistě náboženské, ale i politické. V 9. století se na Velké Moravě pohybovala spousta duchovních německého původu. Kníže Rostislav se po útoku německými vojáky roku 855 obával německé nadvlády a každý duchovní pro něj

¹² BAGIN, Anton. *Apoštolové Slovanů Cyril a Metoděj*. Praha: Česká katolická Charita, 1982. 56 s.

¹³ PASTRNEK, František. *Dějiny slovanských apoštolů Cyrilla a Methoda*. Praha: Královská společnost nauk, 1903. 38 s.

¹⁴ BAGIN, Anton. *Apoštolové Slovanů Cyril a Metoděj*. Praha: Česká katolická Charita, 1982. 57 s.

¹⁵ PAVLÍK, Matěj. *Cyryl a Metoděj. Apoštolové Slovanů*. Praha: Český národní fond kultury, 2013. 978-80-905015-1-5. 42 s.

¹⁶ BAGIN, Anton. *Apoštolové Slovanů Cyril a Metoděj*. Praha: Česká katolická Charita, 1982. 57 s.

¹⁷ PAVLÍK, Matěj. *Cyryl a Metoděj. Apoštolové Slovanů*. Praha: Český národní fond kultury, 2013. 978-80-905015-1-5. 43-44 s.

představoval spojence německého krále.¹⁸ Jeho záměrem tedy bylo vytvoření vlastní jednotné církve nezávislé na německé. Jako první se moravský kníže obrátil do Říma, kde byla jeho žádost zamítnuta, a tak se až poté obrátil na císaře byzantského.¹⁹ Na Velkou Moravu sebou přivezli Konstantin a Metoděj již existující slovanské písmo, takzvanou hlaholici, kterou Konstantin uspořádal z řecké abecedy a dalších orientálních jazyků. Toto nové písmo přineslo i nový slovanský jazyk, tzv. staroslověnštinu, do které Konstantin přeložil evangelia, žaltáře a také předmluvu k evangeliím zvanou Proglas. Mimo jiné na Velké Moravě učili nové kandidáty do kněžských funkcí a jejich pomocí zde vznikla první slovanská literární škola.²⁰ Zanedlouho ale nastaly komplikace, když byli povoláni do Říma papežem Mikulášem I. na popud německých biskupů, kteří ostře kritizovali šíření křesťanství v nepovoleném jazyce. Soluňští bratři zde ale své působení na Moravě obhájili, a proto mohla být slovanská liturgie oficiálně schválena roku 868 listinou Gloria in excelsis Deo vydanou papežem Hadriánem II.

Ke sklonku svého života se Konstantin vyčerpán misijní činností a již nemocný rozhodl pro vstup do kláštera, kde získal jméno Cyril. Zemřel v Říme roku 869 a jeho pohřeb byl významnou událostí srovnatelnou se svatořečením, které se účastnil sám papež. Jeho ostatky byly následovně uloženy v bazilice sv. Klimenta, kde zůstaly až do 18. století, kdy musely být v rámci probíhajících událostí přemístěny. Po zajištění papeže Pia VI. francouzskými vojsky totiž městská zpráva rozhodla o zboření tohoto historického chrámu.²¹ Naštěstí bazilika zbořena nebyla, ale Cyrilovy ostatky se návratu nedočkaly. Místo toho se dostaly do vlastnictví knížat Antici-Matte, kde byly vypátrány členem dominikánského řádu Leonardem Boylem. Ostatky pak byly následovně odevzdány původem slovenskému biskupovi Andreji Grutkovi, který relikviář předal papeži Pavlu VI. Dne 15. listopadu 1963 pak mohly být ostatky navráceny na původní místo do baziliky San Clemente, kde jsou uloženy dodnes.²²

Konstantinův bratr Metoděj se narodil kolem roku 813 a byl ze všech sourozenců nejstarší. Po dokončení práv v Konstantinopoli plnil funkci archóna byzantské provincie, kde se díky společným hranicím s Bulharskem naučil makedonsko-bulharské nářečí a slovanským zvykům. Později se této funkce vzdal a rozhodl se pro vstup do kláštera na hoře

¹⁸ Tamtéž. 46-47 s.

¹⁹ Tamtéž. 49 s.

²⁰ BAGIN, Anton. *Apoštolové Slovanů Cyril a Metoděj*. Praha: Česká katolická Charita, 1982. 60 s.

²¹ BUBEN, Milan, Otakar Aleš KUKLA a Rudolf KUČERA. *Svatí spojují národy: Portréty evropských světců*. Praha: Panevropa, 1994. ISBN 80-85846-00-4. 41 s.

²² Tamtéž. 42 s.

Olympu, kde přijal i své nové jméno. Metoděj je totiž jeho řeholním jménem a jeho původní křestní jméno nám není dosud známo.²³ Později se společně s bratrem Konstantinem věnoval misijní činnosti, kde mohl uplatnit své znalosti církevního i světského práva.²⁴ Později byl v Římě vysvěcen na kněze a svou první mši svatou sloužil ve slovanském jazyce v bazilice Sta Maria Maggiore za přítomnosti papeže. Mezi lety 869-870 byl Metoděj vysvěcen na biskupa papežem Hadriánem II., který ho současně jmenoval arcibiskupem a papežským legátem v Sirmiu.²⁵ Poté ho římský papež vyslal zpět na Velkou Moravu konat bohoslužby ve slovanském jazyce. Mezitím se ale poměry na Velké Moravě změnily a Metoděj byl hned po příjezdu na přání Svatopluka zajat a poslán do Německa, kde stanul před soud biskupů a kde byl následovně uvězněn společně s dalšími učenci.²⁶ Metoděj byl propuštěn z vězení až po třech letech po zakročení římského papeže Jana VIII. a mohl se tak konečně vrátit zpět na Velkou Moravu.²⁷ Po forchheimském míru z roku 874 rostlo ve Velkomoravské říši latinské duchovenstvo, což Metodějovi jeho činnost velice ztěžovalo, jelikož latinští kněží narušovali jeho autoritu a ostře proti němu vystupovali.²⁸ Spor vyvrcholil povoláním Metoděje do Říma, kde chtěl papež Jan VIII. přezkoumat jeho konání na Velké Moravě. Své učení si Metoděj obhájil, a tak vydal papež Jan VIII. bullu *Indruastriae tuae*, která zřizovala moravskou církevní provincii se slovanskou liturgií.²⁹ Moravští biskupové tímto byli podřízeni Metodějovi jakožto moravskému arcibiskupovi a bohoslužby mohly být prováděny ve slovanském jazyce s jedinou podmínkou, že evangelia budou zpívána nejdříve latinsky a až poté slovansky.³⁰ Metoděj zemřel roku 885 a je pohřben v metropolitním chrámu Panny Marie. Přesné umístění hrobu ale nebylo dosud lokalizováno.³¹ Jeho žáky čekal po jeho smrti tvrdý osud. Byli z Velkomoravské říše vyhnáni, a tak se usadili na především území Bulharska, Chorvatska, Polska a Čech.

²³ BAGIN, Anton. *Apoštolové Slovanů Cyril a Metoděj*. Praha: Česká katolická Charita, 1982. 66 s.

²⁴ Tamtéž. 67 s.

²⁵ BUBEN, Milan, Otakar Aleš KUKLA a Rudolf KUČERA. *Svatí spojují národy: Portréty evropských světců*. Praha: Panevropa, 1994. ISBN 80-85846-00-4. 42 s.

²⁶ PAVLÍK, Matěj. *Cyryl a Metoděj. Apoštolové Slovanů*. Praha: Český národní fond kultury, 2013. 978-80-905015-1-5. 66 s.

²⁷ BUBEN, Milan, Otakar Aleš KUKLA a Rudolf KUČERA. *Svatí spojují národy: Portréty evropských světců*. Praha: Panevropa, 1994. ISBN 80-85846-00-4. 42 s.

²⁸ BAGIN, Anton. *Apoštolové Slovanů Cyril a Metoděj*. Praha: Česká katolická Charita, 1982. 71 s.

²⁹ BUBEN, Milan, Otakar Aleš KUKLA a Rudolf KUČERA. *Svatí spojují národy: Portréty evropských světců*. Praha: Panevropa, 1994. ISBN 80-85846-00-4. 43 s.

³⁰ PAVLÍK, Matěj. *Cyryl a Metoděj. Apoštolové Slovanů*. Praha: Český národní fond kultury, 2013. 978-80-905015-1-5. 77 s.

³¹ BAGIN, Anton. *Apoštolové Slovanů Cyril a Metoděj*. Praha: Česká katolická Charita, 1982. 75 s.

Solušní bratři byli oficiálně prohlášeni jako patroni a ochránci Moravy roku 1400 olomouckým biskupem Janem XI. Mrázem a mezi české patrony byli zahrnuti v 17. století. Do Čech se podařila přemístit část ostatků sv. Cyrila z Říma, kde byly společně s relikviemi jiných světců uloženy ve Svatovítské katedrále.³² K jejich oficiálnímu svatořečení došlo roku 1880 papežem Lvem XIII a roku 1980 byli dokonce prohlášeni za spolupatrony Evropy.³³

2. 1 Chrám sv. Cyrila a Metoděje v Karlíně

Historie území dnešního Karlína sahá až do 10. století, kdy tato oblast patřila jako zemědělská půda benediktinskému klášteru v Břevnově. Toto území se stalo na počátku 13. století državou německých rytířů a následovně spadalo do rukou křižovníků s červenou hvězdou.³⁴ Novodobým založením Karlína roku 1817 pak vzniklo nové pražské předměstí rozšiřující tehdejší území hlavního města.³⁵ Svůj současný název nese podle císařovny Karoliny Augusty, manželky prvního rakouského císaře Františka I.³⁶ Právě na tomto předměstí byl o několik let později zbudován chrám sv. Cyrila a Metoděje, který představuje architektonický skvost tehdejší doby.

Plán na zbudování kostela vznikl z podnětu Katolické jednoty roku 1851, a to konkrétně z iniciativy vyšehradského probošta Václava Štulce, který již od začátku zamýšlel tento chrám postavit na znamení vděčnosti slovanským apoštolům, sv. Cyrilovi a Metodějovi. Ihned po přijetí návrhu byla vytvořena sbírka na výstavbu chrámu, do které značně přispěl samotný rakouský císař Ferdinand I. Dobrotivý, poslední korunovaný český král, s manželkou Marií Annou Savojskou, dále Karolina Augusta a nejvyšším příspěvkem pak pražský arcibiskup a kardinál Bedřich Schwarzenberg.³⁷ První architektonický návrh v novogotickém slohu představil roku 1851 architekt Josef Kranner. Jeho návrh, ačkoliv považován za mistrovský, nebyl z nedostatku financí přijat. Náklady na tuto výstavbu byly totiž vyčísleny minimálně na 60 000 zlatých. Později bylo rozhodnuto o jiné architektonické formě, která byla více spjata se životy slovanských apoštolů. Jednalo se o sloh byzantský, v

³² BUBEN, Milan, Otakar Aleš KUKLA a Rudolf KUČERA. *Svatí spojují národy: Portréty evropských světců*. Praha: Panevropa, 1994. ISBN 80-85846-00-4. 44 s.

³³ Tamtéž. 45 s.

³⁴ LEJSKOVÁ-MATÝÁŠKOVÁ, Milada. *Od Špitálska ke Karlínu: urbanistický vývoj, památky, zajímavosti a průmyslový rozvoj nejstaršího českého předměstí*. Praha: Obvodní národní výbor, 1967. 5 s.

³⁵ ŠÁMAL, Jindřich. *Chrám sv. Cyrila a Metoděje v Karlíně*. Praha: Výtvarný odbor Umělecké Besedy, 1944. nepag.

³⁶ ZELINKA, Tomáš Čestmír. *Pražská předměstí: život za pražskou hradební zdí*. Praha: Orbis, 1955. 44 s.

³⁷ KULHÁNEK, Ludvík. *Chrám sv. Cyrila a Metoděje v Karlíně*. Praha: Storch, 1906. 5 s.

jehož duchu nechávali apoštolové budovat první chrámy v Čechách. Je důležité zmínit, že byzantským slohem byl myšlen sloh románský, který tehdejší archeologové označovali za byzantský. Autorem vítězného návrhu se stal profesor architektury ve Vídni Karel Rösner, mimo jiné také díky svému návrhu kostela sv. Jana na Jägerzeile, který přesně odpovídal požadavkům novorománského slohu. V červnu roku 1854 proběhlo svěcení staveniště kardinálem Schwarzenbergem a následujícího dne byl slavnostně položen základní kámen za účasti císaře a jeho manželky.³⁸ Chod stavby řídili stavitelé Ignác Ulmann a Jan Bělský společně s kameníkem Karlem Svobodou. Posvěcení se stavba dočkala roku 1863 při tisíciletém výročí příchodu sv. Cyrila a Metoděje na Velkou Moravu. Slavností posvěcení kostela provedl kardinál Schwarzenberg za asistence biskupů Jana Valeriána Jirsíka s Petra Františka Krejčího.³⁹

Chrám na první pohled zaujme dvěma 78 metrů vysokými věžemi s hodinami, ve kterých nalezneme čtyři zvony z dílny Karla Bellmanna.⁴⁰ Na výzdobě trojlodní baziliky spolupracovala spousta významných umělců. V hlavním průčelí vynikají tři portály s tympanony vytesány Václavem Levým a vrata z bronzu zdobená reliéfy přibližující etapy života soluňských bratří, které navrhl Josef Mánes a zrealizoval sochař Ludvík Šimek společně s Karlem Dvořákem.⁴¹ Josef Mánes projevil zájem podílet se na výzdobě kostela již v roce 1853, kdy začal vyhotovovat první návrhy. Kvůli nedostatku financí ale nebylo naplněno jeho očekávání a na výzdobě kostela se podílel pouze částečně několika dekoračními prvky.⁴² Mezi další významné malíře podílející se na výzdobě patřil František Sequens anebo František Trenkwald, autor stropních maleb. Nejceněnějšími malbami jsou na stěnách bočních lodí od Petra Maixnera, a to na pravé straně interpretace ze života Kristova a na levé straně ze života Panny Marie. Hlavní oltář byl realizován podle návrhů Bedřicha Wachsmanna a jedná se o oltář tabernákový. Václav Žabka se pak zasloužil o řezbářské práce v podobě kazatelny a hlavní zpovědnice.⁴³ Varhany byly vyhotoveny speciálně pro kostel v roce 1898 a byly ve své době největšími varhanami v Čechách. Jsou třímanuálové

³⁸ ŠÁMAL, Jindřich. *Chrám sv. Cyrila a Metoděje v Karlíně*. Praha: Výtvarný odbor Umělecké Besedy, 1944. nepag.

³⁹ KULHÁNEK, Ludvík. *Chrám sv. Cyrila a Metoděje v Karlíně*. Praha: Storch, 1906. 6 s.

⁴⁰ Tamtéž. 10 s.

⁴¹ POCHE, Emanuel. *Prahou krok za krokem: uměleckohistorický průvodce městem*. Praha: Paseka, 2001. ISBN 80-7185-373-9. 194 s.

⁴² ŠÁMAL, Jindřich. *Chrám sv. Cyrila a Metoděje v Karlíně*. Praha: Výtvarný odbor Umělecké Besedy, 1944. nepag.

⁴³ POCHE, Emanuel. *Prahou krok za krokem: uměleckohistorický průvodce městem*. Praha: Paseka, 2001. ISBN 80-7185-373-9. 194 s.

a obsahují přes tři tisíce píšťal. Ačkoliv se původní plány na výzdoby odklonily od původní ideje, i tak dosahuje tento chrám díky spolupráci tehdejších uměleckých kapacit vysoké umělecké úrovně a je jednou z nejvýznamnějších památek v Karlíně, ne-li v celé Praze.⁴⁴

3. Ludmila

Z našich nestarších legend je patrné, že v raném středověku nevytvářeli dějiny pouze muži, ale i ženy vymykající se z tradičního postavení žen v raného středověku. Tyto prameny nám přinášejí i svědectví o životě první české světice, sv. Ludmily.

Ludmila byla dcerou knížete srbského Slavibora ze Pšova a její narození se datuje rokem 860.⁴⁵ S místem jejího narození je to složitější, jelikož se výklady v jednotlivých legendách liší. Například legenda Fuit říká, že Ludmila a kníže Bořivoj pocházeli z odlišné země, kdežto Dalimil, Kosmas, a nakonec i Kristián se ve svých dílech zmiňují o Mělnicku a zdejším hradu Pšovu. Na tuto otázku se snažila odpovědět spousta odborníků, ale přesné místo narození není dosud známo. Zmíněné prameny nám ale dokládají, že převažuje názor o Ludmilině původu z oblasti Mělnicka.⁴⁶ Na tomto území proto probíhalo archeologické bádání, které ale ukázalo, že dosavadní nejstarší artefakty nalezené na tomto území spadají do 10. století čili do doby mnohem pozdější než Ludmilino narození. Někteří odborníci se domnívají, že by Ludmila mohla pocházet z hradiště Hradsko u Mšena pocházejícího z 8. století, které vykazuje známky pohanského obětiště.⁴⁷

Roku 874 bylo uzavřeno manželství mezi Ludmilou a Bořivojem z rodu Přemyslovců a během manželství zplodili tři syny a tři dcery. Nám jsou známá pouze jména dvou nejstarších synů a pozdějších nástupců, staršího Spytihněva a mladšího Vratislava.⁴⁸

Nutno zmínit, že Ludmila nebyla vždy křesťankou. Zpočátku svého života byla pohankou modlící se k pohanským bohům a křest přijala až po Bořivoji dle legend též arcibiskupem Metodějem na Moravě. Tato událost byla velice důležitá společensky i

⁴⁴ ŠÁMAL, Jindřich. *Chrám sv. Cyrila a Methoděje v Karlíně*. Praha: Výtvarný odbor Umělecké Besedy, 1944. nepag.

⁴⁵ TŘEŠTÍK, Dušan, Jaroslav ČECHURA a Vladimír PECHAR. *Králové a knížata zemí Koruny české*. Praha: Rybka, 2001. ISBN 80-86182-55-x. 120-121 s.

⁴⁶ SLÁMA, Jiří. *Střední Čechy, kolébka národních patronů: sv. Ludmila, sv. Václav, sv. Vojtěch, sv. Prokop*. Kladno: Sládečkovo vlastivědné muzeum v Kladně, příspěvková organizace, 2015. ISBN 978-80-904728-9-1. 54 s.

⁴⁷ PROFANTOVÁ, Naďa. *Kněžna Ludmila: vládkyně a světice, zakladatelka rodu*. Praha: Epoque, 1996. s 101. ISBN 80-902129-4-8. 18 s.

⁴⁸ TŘEŠTÍK, Dušan, Jaroslav ČECHURA a Vladimír PECHAR. *Králové a knížata zemí Koruny české*. Praha: Rybka, 2001. ISBN 80-86182-55-x. 121 s.

politicky. Nejen, že se tak manželský pár stal vzorným příkladem pro další přední osobnosti té doby, ale také tím Přemyslovci získali silný vliv a převahu nad dalšími knížaty v Čechách.⁴⁹

Po Bořivojově smrti se vlády na pár let ujal Svatopluk, ale díky ambicím kněžny Ludmily mohl po Svatoplukově smrti roku 894 Spytihněv navázat na svého otce a obnovit tak vládu Přemyslovců. Po Spytihněvově smrti roku 915 převzal vládu jeho mladší bratr Vratislav již provdaný za Drahomíru, se kterou zplodili syny Václava a Boleslava.

Ludmila se obklopovala velmi schopnými muži, což dokazuje i fakt, že po smrti Vratislava byla tou, která měla pokračovat ve výchově svých vnuků na úkor jejich vlastní matky.⁵⁰ Výsledný spor byl ale otázkou zahraničně-politickou. Jednalo se o otázku vztahů mezi Bavorskem a Saskem. Konflikt mezi zeměmi vyvrcholil roku 919, kdy Bavoři nepřijmli Jindřicha I. za saského krále. Nakonec ale země uzavřely Řezenskou smlouvu, kdy Arnulf Bavorský uznal panování Jindřicha I. a na oplátku získal svobodu v domácí i zahraniční politice. Obě kněžny měly díky svému původu důvod zaujmout protisaské stanovisko, které vedlo velice útočnou politiku vůči pobaltským Slovanům. Dodnes pouze předpokládáme, která kněžna, na čí straně stála.⁵¹ Z pramenů vyplývá, že kněžna Ludmila přijala Arnulfovo rozhodnutí, kdežto Drahomíra byla stále zásadně proti.⁵²

Spor mezi kněžnami tak či tak Ludmila prohrála a rozhodla se odejít do ústraní na hrad Tetín. Právě tam 16. září 921 přijeli ozbrojení členové Drahomířiny družiny s úkolem Ludmilu zavraždit. Tento úkol vykonali Tunna a Gommon, dva členové z družiny kněžny Drahomíry. Oba byli vikinští bojovníci, kteří byli pro svou pověst výborných válečníků často ve službách jako žoldněři.⁵³ Legendy o svaté Ludmile se shodují, že jejím přáním bylo prolítí krve za křesťanskou víru, jako tomu u mučedníků bývá. Toto její poslední přání ale vrazi nesplnili a Ludmilu uškrtli. Právě proto ji dnes můžeme spatřit s šátkem kolem krku, který se stal jejím atributem.⁵⁴

Ludmila byla poprvé pohřbena na Tetíně, kde byla zavražděna a nad jejím hrobem byla vybudována kaple sv. Michala. Až v roce 925 byly na příkaz knížete Václava

⁴⁹ Tamtéž. 122 s.

⁵⁰ Tamtéž. 123-124 s.

⁵¹ PROFANTOVÁ, Nad'a. *Kněžna Ludmila: vládkyně a světice, zakladatelka rodu*. Praha: Epoque, 1996. ISBN 80-902129-4-8. 101–102 s.

⁵² TŘEŠTÍK, Dušan. *Počátky Přemyslovců: vstup Čechů do dějin (530-935)*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 1997. ISBN 80-7106-138-7. 42 s.

⁵³ Tamtéž. 44 s.

⁵⁴ Tamtéž. 41 s.

Ludmiliny ostatky převezeny do Prahy, konkrétně do kostela sv. Jiří.⁵⁵ Kapli sv. Michala nechala dle legend postavit kněžna Drahomíra, aby byly zázraky dějící se nad Ludmiliným hrobem přisuzovány archandělovi Michaelovi.⁵⁶ Podle legend se na místě kaple odehrávaly různé zázraky. Uvádí se, že se z Ludmilina hrobu vanula vůně, z nemocných se stávali zdraví apod. V rámci těchto událostí začali lidé považovat kněžnu Ludmilu za svatou a šířili tak její kult, který se plně formoval v průběhu 11. století.⁵⁷ Roku 1981 došlo k poslednímu přezkoumání sarkofágu sv. Ludmily, kde byly nalezeny textilie patřící k významným památkovým předmětům. Součástí byla například rouška, kterou lze považovat za jednu z nejstarších českých lněných výšivek z 10. století a pečeti dokazující opakované otevírání schránky církevními hodnostáři.⁵⁸

3. 1 Kostel sv. Ludmily na Vinohradech

Obec Královské Vinohrady byla založena roku 1849 především z politických důvodů. Roku 1848 mělo dojít ke zrušení viničního obvodu a jeho následovnému rozdělení mezi tehdejší obce. Proti tomu se ostře postavili místní politici a podnikatelé, kteří vypracovali žádost o zřízení obce na tomto území. Jejich žádosti bylo vyhověno, a tak 13. června 1849 vznikla samostatná Vinohradská obec. Další změna nastala v roce 1875, kdy byla obec rozdělena na Vinohrady I a II, později známé jako Královské Vinohrady a Žižkov. V roce 1879 byly Královské Vinohrady jmenovány městem a roku 1922 se staly součástí tzv. Velké Prahy.⁵⁹ Na konci 70. let 19. století počet obyvatel na Královských Vinohradech rostl a s ním i potřeba zřídit zde novou farnost s vlastním chrámem.⁶⁰

Stavba kostela byla zahájena 25. listopadu 1888 na dnešním náměstí Míru k jubileu čtyřiceti let vlády rakouského císaře a českého krále Františka Josefa I., který osobně roku 1891 stavbu poctil svou návštěvou.⁶¹ Stavba novogotického kostela zasvěceného sv.

⁵⁵ KUBÍN, Petr a kol. *Světcí a jejich kult ve středověku*. České Budějovice: Tomáš Halama, 2006. ISBN 80-903600-6-8. 169 s.

⁵⁶ LUTOVSKÝ, Michal. *Po stopách prvních Přemyslovců*. Praha: Libri, 2007. ISBN 978-80-7277-401-2. 145 s.

⁵⁷ TŘEŠTÍK, Dušan, Jaroslav ČECHURA a Vladimír PECHAR. *Králové a knížata zemí Koruny české*. Praha: Rybka, 2001. ISBN 80-86182-55-x. 125 s.

⁵⁸ KUBÍN, Petr a kol. *Světcí a jejich kult ve středověku*. České Budějovice: Tomáš Halama, 2006. ISBN 80-903600-6-8. 170 s.

⁵⁹ PLATOVSKÁ, Marie – *Královské Vinohrady a jejich urbanizační vývoj v 19. a 20. století*. Marie Platovská. Umění: časopis Ústavu dějin umění Akademie věd České republiky Roč. 57, č. 3 (2009), 236 s.

⁶⁰ *Památník města Královských Vinohradů*. Praha: Koníček, 1929. 114 s.

⁶¹ POLÁK, Milan a Jitka SLAVÍKOVÁ, BRONCOVÁ, Dagmar. *Město Královské Vinohrady*. Praha: Milpo media, 2009. ISBN 9788087040164. 67 s.

Ludmile byla řízena vinohradskou obcí a dohlížel na ni slavný český architekt Josef Mocker. Proces stavby spravovali architekt Antonín Turek, inženýr Bohumil Staněk a pozdější starostové Alois Bureš a Josef Víšek. Náklady na výstavbu chrámu včetně stavebních prací a vnitřního vybavení byly vyčísleny na 369 922 zlaté rakouské měny, z čehož Matice náboženská přispěla pouze 30 000. Zbytek byl uhrazen z důchodů vinohradské obce a za pomoci příspěvků občanů. Kostel byl oficiálně zasvěcen 8. října 1893 kardinálem a arcibiskupem pražským Františkem Schönbornem. Celou tuto událost doprovázely dvoudenní oslavy zasvěcení.⁶² Roku 1929 se chrámu při výročí tisíce let od smrti sv. Václava dostalo velké pocty, když byl kostel povýšen na arciděkanský.⁶³

Kostel sv. Ludmily je novogotický trojlodní chrám, jehož základy vytvářejí podobu kříže. Dominantou kostela jsou na první pohled dvě štíhlé věže nacházející se v západním průčelí, které mají výšku šedesáti metrů. Na výzdobě chrámu se podílelo několik významných umělců, mezi něž patří Josef Václav Myslbek, autor reliéfu v tympanonu zobrazující zehnajícího Krista společně se sv. Ludmilou a sv. Václavem po stranách. Mezi další sochaře podílející se na výzdobě kostele patří Bernard Seeling, autor soch sv. Cyrila a Metoděje. Nejvyšší sochu v kostele, sochu sv. Ludmily, vyhotovil Ludvík Němec a nesmíme opomenout ani Josefa Čapka, který je autorem soch čtyř evangelistů.⁶⁴ Výmalbu kostela provedl Jan Jobst a návrhy pro vitráže vypracovali umělci jako František Ženíšek, František Sequens, Adolf Liebscher a František Urban. V kostele se nacházejí kromě hlavního oltáře ještě dva boční, které jsou o něco mladší a mají secesní nádech. Oba secesní oltáře byly zhotoveny podle nákresů Štěpána Zálešáka a Jana Kastnera.⁶⁵ Ve věžích kostela se původně nacházely zvony Ludmila, Václav, Vojtěch a Prokop. Během první světové války byly ale zabráný a přemístěny kdovíkam. V kostele setrval pouze umíráček o váze 78, 5 kg, který ale díky hojnému užívání brzy prasknul a po opětovném přelítí již neměl takový zvuk. Naštěstí mohly být pomocí občanské sbírky a zvonového fondu roku 1925 objednány nové zvony v hodnotě 168 667 Kč, a to z firmy Richarda Herolda v Chomutově. Všech pět nových zvonů (sv. Ludmila, sv. Václav, sv. Prokop, sv. Vojtěch a umíráček sv. Josef) bylo slavnostně posvěceno 25. září 1925.⁶⁶

⁶² *Památník města Královských Vinohradů*. Praha: Koníček, 1929. 114 s.

⁶³ Tamtéž. 116 s.

⁶⁴ POLÁK, Milan a Jitka SLAVÍKOVÁ, BRONCOVÁ, Dagmar. *Město Královské Vinohrady*. Praha: Milpo media, 2009. ISBN 9788087040164. 67 s.

⁶⁵ POCHE, Emanuel. *Prahou krok za krokem*. 3. vyd., Praha: Paseka, 1985. ISBN 80-7185-373-9. 342 s.

⁶⁶ *Památník města Královských Vinohradů*. Praha: Koníček, 1929. 115 s.

V chrámu sv. Ludmily nalezneme mimo jiné také třimanuálové varhany o 46 rejstřících, které patří dle odborníků z historického i uměleckého hlediska k nejhodnotnějším nástrojům v České republice a jsou označeny za kulturní památku. Varhany jsou dílem velmi významného českého varhanáře Emanuela Štěpána Petra, autora varhan u sv. Ignáce. Jejich malebný zvuk se z kostela ozývá od roku 1898, kdy proběhla jejich kolaudace. Varhany jsou velmi náročné na údržbu a musely být během let několikrát restaurovány. Naposledy tomu bylo v roce 2018, a to i za finanční pomoci dobrovolníků.⁶⁷

4. Václav

Vláda svatého Václava, ačkoli přetrvávala pouze 10 let a byla omezena na oblast ve středních Čechách, patří mezi důležitý úsek naší historie. Právě v této době byly položeny základy české státnosti a vznikla zde svatováclavská tradice, jež nás provází celými našimi dějinami.⁶⁸

Otcem svatého Václava byl kníže Vratislav a jeho matkou Drahomíra, jejíž původ hledáme u slovanského kmene Havolanů. Tento sňatek byl uzavřen především z politických důvodů. Již za vlády staršího bratra Vratislava Spytihněva představovalo pro Čechy Sasko velikého nepřítele a spojením Přemyslovců s tímto slovanským kmenem měla vzniknout silná protisaská aliance.⁶⁹ Dle legend kníže Vratislav s Drahomírou zplodili mimo nejstaršího syna Václava dalších šest dětí, z nichž známe jména dalších dvou synů – Boleslava a Spytihněva, který zemřel jako velice mladý, jelikož se o něm později žádné dílo nezmiňuje. Z dívek pak známe pouze jednu jejich dceru, kterou byla Přibyslava.⁷⁰ Přesné datum ani místo narození neznáme. Historikové se nepřiklání k názoru, že by se jednalo o Prahu, jelikož tam sídlil vládnoucí kníže a další členové jeho rodiny obvykle žili na jednom z přemyslovských hradišť, kterým byl například Levý Hradec, Budeč, Tetín a další.⁷¹ Pokud

⁶⁷ *Varhany*. In: Římskokatolická farnost u kostela sv. Ludmily Praha-Vinohrady [online]. [cit. 2020-11-25]. Dostupné z: <http://ludmilavinohrady.cz/varhany/>

⁶⁸ SLÁMA, Jiří. *Střední Čechy, kolébka národních patronů: sv. Ludmila, sv. Václav, sv. Vojtěch, sv. Prokop*. Kladno: Sládečkovo vlastivědné muzeum v Kladně, příspěvková organizace, 2015. ISBN 978-80-904728-9-1. 89 s.

⁶⁹ KUBÍN, Petr. *Svatý Václav: Na památku 1100. výročí narození knížete Václava Svatého*. Praha: Togga, 2010. ISBN 978-80-87258-23-1. 32 s.

⁷⁰ DVORNÍK, František. *Život Svatého Václava*. Praha: Výbor jubilejních oslav světcových, 1929. ISBN 80-902946-0-X. 24 s.

⁷¹ SLÁMA, Jiří. *Střední Čechy, kolébka národních patronů: sv. Ludmila, sv. Václav, sv. Vojtěch, sv. Prokop*. Kladno: Sládečkovo vlastivědné muzeum v Kladně, příspěvková organizace, 2015. ISBN 978-80-904728-9-1. 90 s.

se vrátíme k Václavově narození, historikové se přiklání ke sklonku prvního desetiletí 10. století. Tuto myšlenku se snažil vyvrátit antropolog Emanuel Vlček, který během svého antropologického výzkumu došel k závěru, že svatý Václav zemřel ve věku 40 let. Pokud se budeme odvíjet od roku 935, kdy kníže zemřel, musel být narozen již okolo roku 895. Tuto teorii ale historikové nepřijali a po dlouhé diskusi i antropologové označili Gustafsonovu metodu, použitou při zkoumání dožitého věku svatého Václava, za nespolehlivou.⁷²

Na výchovu sv. Václava měla značný vliv jeho babička sv. Ludmila, které ho dala učit slovanským knihám. Až poté poslal svatého Václava jeho otec kníže Vratislav na hradiště Budeč, kde se svatý Václav začal učit knihám latinským od kněze jménem Učen.⁷³

Svatý Václav usedl na knížecí stolec roku 924 a mezi jeho první počiny patří translace ostatků jeho babičky Ludmily z Tetína do Prahy. V době jeho vlády byla v Čechách nestabilní politická situace, jelikož jsme byli na východě ohrožováni vpádem Maďarů a na ani na západě nebyla naše hranice bezpečná. Další hrozbou pro nás bylo Bavorsko, kde si bavorský vévoda Arnulf v Čechách plnil své politické ambice, čehož byl jasným důkazem jeho vpád do Čech roku 922. Vedle toho rostla i moc Jindřicha I. Ptáčníka, který se stal roku 919 německým králem. Hlavním politickým záměrem svatého Václava byla christianizace země a udržení míru. Snažil se ubránit válce placením Jindřichu I. Ptáčníkovi tributu pacis (tj. poplatku za mír). Jeho umírněný způsob vlády ale nebyl přijat okolím. Mezi odpůrce prosaské politiky byl i Václavův bratr Boleslav, který se rozhodl pro velice razantní čin.⁷⁴

Václav přijal pozvání svého bratra Boleslava do jeho sídla ke mši na památku sv. Kosmy a Damiána, jimž byl zasvěcen místní kostel. Mše se konala v neděli 27. září a po ní následovala hostina, a tak se Václav rozhodl zůstat v Boleslavově sídle přes noc i přes varování své družiny.⁷⁵ Druhý den ráno 28. září šel svatý Václav, jak bylo jeho zvykem do kostela, kde byl napaden svým vlastním bratrem Boleslavem, před kterým se mu ale podařilo uniknout. Práci za Boleslava tak vykonala skupina ozbrojenců, z níž známe Tužu, Částu, Hněvsu a Tyru, a to přímo před dveřmi kostela, kde by byl býval ochráněn církevními hodnostáři.⁷⁶

⁷² KUBÍN, Petr. *Svatý Václav: Na památku 1100. výročí narození knížete Václava Svatého*. Praha: Togga, 2010. ISBN 978-80-87258-23-1. 33 s.

⁷³ VLČEK, Emanuel. *Osudy českých patronů*. Praha: Zvon, 1995. ISBN 80-7113-131-8. 54 s.

⁷⁴ BUBEN, Milan, Otakar Aleš KUKLA a Rudolf KUČERA. *Svatí spojují národy: Portréty evropských světců*. Praha: Panevropa, 1994. ISBN 80-85846-00-4. 53 s.

⁷⁵ BARTOŠ, František Michálek. *Kníže Václav svatý v dějinách a v legendě*. Praha: Čin, 1929. 31 s.

⁷⁶ BUBEN, Milan, Otakar Aleš KUKLA a Rudolf KUČERA. *Svatí spojují národy: Portréty evropských světců*. Praha: Panevropa, 1994. ISBN 80-85846-00-4. 54 s.

Stejně tak jako datum narození svatého Václava bývá sporný i rok jeho úmrtí. Dlouhá léta se vycházelo z Kosmy a Kristiána, kteří stanovili datum Václavovy vraždy na 28. září 1929. Současní historikové i výsledky antropologického výzkumu poukazují spíše na rok 935. S tímto datem pak souvisí i translace ostatků svatého Václava ze Staré Boleslavi do Prahy.⁷⁷ K tomu došlo 4. března tři roky po Václavově smrti na popud knížete Boleslava I., kdy bylo Václavovo tělo uloženo ve svatovítské katedrále. Ačkoliv byl svatý Václav již po své smrti uctíván jakožto mučedník a patron země, přenesením jeho ostatků do Prahy se začal oficiální vytvářet kult jeho osobnosti. Koncem 10. století byl svatý Václav zapsán do seznamu svatých u řezenské diecéze, kdy se jeho kult se začal rychle šířit i za hranice.⁷⁸

4. 1 Kostel sv. Václava na Smíchově

V roce 1866 po skončení rakousko-pruské války existoval na Smíchově pouze kostel sv. Filipa a Jakuba pocházející z 11. století, který stál na Arbesově náměstí. Tento kostel byl stržen roku 1891, kdy byly zahájeny stavební práce na kostele sv. Václava dle architektonického návrhu Antonia Barvitia. Stavba kostela byla dokončena roku 1885, kdy sem byly přeneseny ostatky sv. Václava a kdy byl kostel slavnostně vysvěcen.⁷⁹

Dominantu Smíchova tak tvoří neorenesanční chrám o dvou věžích vysokých 50 metrů. Do věží byly roku 1996 instalovány nové zvony z dílny Petra Manouška ze Zbraslavi. Nad hlavním portálem nalezneme reliéf znázorňující svatého Václava obklopeného dvěma anděly. Do kostela vedou ještě dva boční portály – jeden zdobený reliéfem sv. Anežky a druhý s reliéfem bl. Hroznaty. Všechny tyto reliéfy jsou dílem sochaře Ludvíka Šimka. Hlavním portálem vstoupíme do předsíně, kterou zdobí motiv stvoření Adama s Evy.⁸⁰ Kostel se pyšní velice bohatou výzdobou. Hlavní loď od bočních oddělují sloupy v jónském slohu. Na konci hlavní lodi nalezneme mozaiku znázorňující Ježíše Krista a další světce, například svatého Václava, svatou Ludmilu aj., v nadživotní velikosti. Prostor pod mozaikou zdobí obrazy Františka Sequense, které znázorňují kapitoly ze života svatého Václava. Hlavní oltář z kararského mramoru je též dílem Antonia Barvitia.⁸¹ K oltáři vede pět schodů

⁷⁷ VLČEK, Emanuel. *Osudy českých patronů*. Praha: Zvon, 1995. ISBN 80-7113-131-8. 59 s.

⁷⁸ BUBEN, Milan, Otakar Aleš KUKLA a Rudolf KUČERA. *Svatí spojují národy: Portréty evropských světců*. Praha: Panevropa, 1994. ISBN 80-85846-00-4. 54 s.

⁷⁹ *Sv. Filip a Jakub*. In: Farnost Smíchov [online]. [cit. 2021-05-01]. Dostupné z: <https://www.farnostsmichov.cz/kostely-ve-farnosti/sv-filip-a-jakub/>

⁸⁰ *Kostel sv. Václava*. n: Farnost Smíchov [online]. [cit. 2021-05-01]. Dostupné z: <https://www.farnostsmichov.cz/kostely-ve-farnosti/sv-vaclav/>

⁸¹ *Kostel sv. Václava*. In: Prague – oficiální turistický portál Prahy [online]. [cit. 2021-05-01]. Dostupné z: <https://www.prague.eu/cs/objekt/mista/6/kostel-sv-vaclava>

taktéž z kararského mramoru, které symbolizují pět Kristových ran. Na kostele spolupracoval i italský mistr Grisiquano, který zhotovil kamennou kazatelnu. V chrámu je též křížová cesta o čtrnácti dřevěných křížích. Na chóru stojí z většiny cínové varhany z firmy Rieger ve Slezku a jejich cena byla vyčíslena na 9 tisíc zlatých. Veškeré stavební práce na kostele včetně výzdoby stály 400 tisíc zlatých.⁸²

5. Vojtěch

Svatý Vojtěch je jednou z nejzajímavějších postav české národní a duchovní tradice a bezesporu nejznámější člen rodu Slavníkovců.⁸³ Mezi tímto rodem a Přemyslovci docházelo během druhé poloviny 10. století k rozporům a vyvraždění Slavníkovců roku 995 znamenalo konečné sjednocení Čech pod přemyslovskou nadvládou. Jak už tomu u raných světců bývá, ani u Vojtěcha neznáme přesné datum jeho narození. Z dostupných informací o jeho životě se domníváme, že by se mohlo jednat o rok 956 a jako místo jeho narození bývá tradičně označována Libice, kde se nacházelo jedno z nejvýznamnějších sídlišť Slavníkovců.⁸⁴ Jeho rodiči byli kníže Slavník a Střezislava, kteří počali celkem šest dětí. Kosmova kronika nám dokládá i jména pěti sourozenců sv. Vojtěcha, kterým byl Spytimír, Pobraslav, Pořej, Čáslav a nevlastní bratr Radim, jenž ho doprovázel na jeho cestách.

Svatý Vojtěch byl původně určen pro světskou kariéru, ale okolnosti jeho těžkého onemocnění změnili úsudek jeho rodičů. Ti chlapce položili na oltář sv. Marie v kostele v Libici a zaslíbili jeho život Bohu, pokud se uzdraví. Svátý Vojtěch byl biřmován celkem dvakrát. První biřmování chlapce se uskutečnilo roku 962 trevírským mnichem a misijním biskupem Adalbertem, který navštívil Libici cestou z Rus. Ke druhému biřmování došlo o deset let později roku 972 v Magdeburku opět Adalbertem, který již v této době zastával funkci magdeburského arcibiskupa. Toto biřmování proběhlo, když zde Vojtěch začal navštěvovat katedrální školu. Mimo jiné při této příležitosti přijal jméno Adalbert. Na magdeburské škole strávil sv. Vojtěch devět let, během kterých si osvojil vzdělání v sedmero

⁸² *Kostel sv. Václava*. n: Farnost Smíchov [online]. [cit. 2021-05-01]. Dostupné z: <https://www.farnostsmichov.cz/kostely-ve-farnosti/sv-vaclav/>

⁸³ LUTOVSKÝ, Michal a Zdeněk PETRÁŇ. *Slavníkovci: mýtus českého dějepisce*. Praha: Libri, 2004. ISBN 80-7277-170-1. 50 s.

⁸⁴ SLÁMA, Jiří. *Střední Čechy, kolébka národních patronů: sv. Ludmila, sv. Václav, sv. Vojtěch, sv. Prokop*. Kladno: Sládečkovo vlastivědné muzeum v Kladně, příspěvková organizace, 2015. ISBN 978-80-904728-9-1. 116 s.

svobodných umění. Po Adalbertově smrti roku 981 Vojtěch opouští Magdeburg a vrací se zpět do Čech.⁸⁵

Při návratu do Čech se usadil v Praze a stal se členem sboru duchovensích kolem pražského biskupa Dětmara, po jehož smrti byl jako jeho nástupce jmenován na podnět Boleslava II. právě Vojtěch, a to pro jeho vysoké vzdělání a kontakty v zahraničí. Tak byl 19. února 982 zvolen svatý Vojtěch druhým pražským biskupem. Samotné zvolení mu ale ještě nedávalo pravomoc zastávat biskupský úřad. Bylo nutné dle zvyklostí převzít od císaře odznaky svého úřadu a následné vysvěcení. Z tohoto důvodu odešel Vojtěch po svém zvolení do Itálie navštívit dvůr Oty II. Více než rok pak strávil v prostředí významných církevních osobností až se konečně roku 983 setkal s císařem, od něhož obdržel berlu a prsten. Po několika dnech proběhlo i svěcení mohučským metropolitou Willigesem, po němž se Vojtěch vrátil zpět do Prahy, kde se chopil svého úřadu.⁸⁶ Po svém návratu z Itálie byl značně ovlivněn clunyským hnutím, avšak tyto myšlenky se značně rozporovaly s tehdejší situací v Čechách, kde světská moc žila spíše pohansky a ani zdejší kněží nežili dostatečně mravně. Dostal se tím do konfliktu jednak s Boleslavem II., ale i s řadou kněží, jelikož dle jeho ideje nesměli uzavírat manželství. Svatý Vojtěch byl v Čechách nucen čelit problémům jako pohanství, mnohoženství, prodávání zajatců do otroctví a podobně. Bohužel se i přes jeho veškeré úsilí jeho snahy nesetkaly s úspěchem, a tak roku 988 opouští Čechy a vydává se do Říma, kde společně se svým bratrem Radimem vstupuje do kláštera Monte Cassino. Ani tam ale nedošel klidu, a tak odešel do kláštera Panny Marie, sv. Bonifacia a sv. Alexia na Aventinu, kde skládá 17. dubna 990 řeholní slib, a kde setrval až do roku 992.⁸⁷ Téhož roku zemřel v Praze biskup Volkold, který zastával v době Vojtěchově nepřítomnosti jeho funkci. Po jeho smrti čím dál více apeloval mohučský metropolita Willigis na Vojtěchův návrat zpět do své diecéze.⁸⁸

Z tohoto důvodu bylo roku 992 vysláno do Říma poselstvo, aby zde předneslo svou žádost papeži Janu XV. o návratu Vojtěcha do Čech. Této žádosti bylo vyhověno a Vojtěch rozhodnutí papeže přijal. Stanovil si ale pro svůj návrat do Čech určité podmínky, a to

⁸⁵ SLÁMA, Jiří. *Slavníkovci ve středověkém písemnictví*. Přeložila Jana ZACHOVÁ. Praha: Vyšehrad, 1987. ISBN 33-742-87. 46 s.

⁸⁶ LUTOVSKÝ, Michal a Zdeněk PETRÁŇ. *Slavníkovci: mýtus českého dějepisectví*. Praha: Libri, 2004. ISBN 80-7277-170-1. 53-54 s.

⁸⁷ BUBEN, Milan, Otakar Aleš KUKLA a Rudolf KUČERA. *Svatí spojují národy: Portréty evropských světců*. Praha: Panevropa, 1994. ISBN 80-85846-00-4. 70 s.

⁸⁸ ŽEMLIČKA, Josef a Dušan TŘEŠTÍK. *Svatý Vojtěch, Čechové a Evropa: mezinárodní symposium uspořádané Českou křesťanskou akademií a Historickým ústavem Akademie věd ČR 19.-20. listopadu 1997 v Praze: [sborník příspěvků]*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 1998. ISBN 80-7106-237-5. 32 s.

založení kláštera v Čechách a podporu knížete při odstraňování zlovyků. Tak bylo učiněno 14. ledna 993, kdy byl Vojtěchem oficiálně vysvěcen Břevnovský klášter. Ke splnění druhé podmínky nedošlo, jelikož odpor proti šíření křesťanských idejí v Čechách neklesl. Proto roku 994 svatý Vojtěch opět Čechy opustil, tentokrát ale nadobro.⁸⁹

Jeho další kroky vedly zpět do Říma, kde ale nechtěl setrvat dlouho. Svatý Vojtěch své působení v Čechách totiž vnímal jako selhání a hledal novou cestu, jak toto zklamání odčinit. Rozhodl se proto pro misijní činnost. Problém spočíval v tom, že mohučský arcibiskup požadoval Vojtěchův návrat zpět do Čech. V Římě ale mezitím Vojtěch navázal kontakt s císařem Otou III., se kterým uzavřel dohodu, že se do Čech vrátí pouze se souhlasem Čechů. Okolnosti libického masakru roku 995 byly ale dostatečně odmítavou odpovědí, a tak mohl Vojtěch zahájit svou misii u pohanských Prusů.⁹⁰ Právě tam v okolí Sambie roku 997 skonal mučednickou smrtí. Traduje se, že byl pohany probodnut sedmi kopími, následovně mu byla setnuta hlava a naražena na kůl. Jeho ostatky pak odkoupil Boleslav I. Chrabrý a dal je uložit v Hvězdňě. Po jeho smrti se kult svatého Vojtěcha začal šířit především v Polsku a Uhrách. K oficiálnímu svatořečení došlo roku 999 došlo na popud Oty III., a to papežem Silvestrem II. V Čechách byl kult sv. Vojtěcha zaveden až za vlády Břetislava I., kdy definitivně opadlo přemyslovsko-slavníkovské napětí. Roku 1039 podnikl Břetislav I. válečnou výpravu do Polska a při této příležitosti odvezl z Hnězdna kosterní pozůstatky svatého Vojtěcha a uložil je na Pražském hradě. Nyní se nacházejí v katedrále svatého Víta.⁹¹

5.1 Kostel sv. Vojtěcha v Libni

Libeň dlouhou dobu tvořila jedno z romantických pražských předměstí. V 19. století se ale její počet obyvatel razantně rozrostl a postupně se proměnila v důležité průmyslové centrum. Z tohoto důvodu byla brzy povýšena na město a 12. září 1901 byla dokonce připojena k Praze a stala se tak její osmou čtvrtí. Dříve zde stála pouze malá kaplička náležející k místnímu zámku a bylo zde potřeba vystavět nový kostel.⁹²

⁸⁹ VLČEK, Emanuel. *Osudy českých patronů*. Praha: Zvon, 1995. ISBN 80-7113-131-8. 116 s.

⁹⁰ SLÁMA, Jiří. *Střední Čechy, kolébka národních patronů: sv. Ludmila, sv. Václav, sv. Vojtěch, sv. Prokop*. Kladno: Sládečkovo vlastivědné muzeum v Kladně, příspěvková organizace, 2015. ISBN 978-80-904728-9-1. 133 s.

⁹¹ BUBEN, Milan, Otakar Aleš KUKLA a Rudolf KUČERA. *Svatí spojují národy: Portréty evropských světců*. Praha: Panevropa, 1994. ISBN 80-85846-00-4. 73 s.

⁹² *Z původně provizorní stavby kostela v Libni je kulturní památka*. In: ČT24 [online]. [cit. 2021-02-13]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/regiony/1004222-z-puvodne-provizorni-stavby-kostela-v-libni-je-kulturni-pamatka>

Stavbu bylo možné realizovat díky financování Spolku sv. Bonifáce, který pronajal pozemky v usedlosti Košinka patřící manželům Grabovým. Stavební práce započaly roku 1904 podle návrhu architekta Matěje Blechy a Emila Králíčka a trvaly pouze jeden rok. Původně měl být kostel zasvěcen blahoslavené Anežce Přemyslovně. Spolek ale nestihl včas podat žádost do Vatikánu, a tak pražský arcibiskup Lev Skrbenský rozhodl zasvětit chrám sv. Vojtěchu. Po dobu pěti let sloužila ale pouze jako stavba provizorní, jelikož oficiálně byla vysvěcena až roku 1910 biskupem Františkem Kráslem. Vysvěcení kostela bylo velkou slavností, jíž se účastnilo přibližně 10 tisíc lidí.

Střecha kostela je realizována do tvaru čtyřboké helmice s hrotem a makovicí na vrcholu.⁹³ Výzdobu trojlodního kostela tvoří především dřevěné dekorativní prvky. Malby v kostele znázorňují především rostlinné motivy, které jsou pro secesi typické. Na hlavním oltáři nalezneme Ježíše Krista se zvýrazněným srdcem otevřenou náručí. V kostele jsou ještě dva menší dřevěné oltáře – první ozdoben obrazem Panny Marie a druhý obrazem Anežky Přemyslovny. Mimo jiné v kostele stojí dvě dřevěné sochy, a to Antonína Paduánského a sv. Terezy z Ávily.⁹⁴

Kostel sv. Vojtěcha v Libni je projevem secesní sakrální architektury, která se u tohoto architektonického stylu v Praze vyskytuje velmi málo. Mimo kostela sv. Vojtěcha nalezneme v Praze další dva kostely – Kostel sv. Anežky na Žižkově a kostel sv. Václava v Bohnicích. Ačkoliv kostel sv. Vojtěcha má z venku velice umírněný vzhled, dřevěný interiér jistě zaujme každého návštěvníka.⁹⁵ Není proto divu, že byl tento kostel roku 1987 prohlášen nemovitou kulturní památkou a že tvoří jednu z dominantních staveb městské části Praha 8.⁹⁶

6. Prokop

O životě svatého Prokopa, sázavského opata, existuje velká škála historických pramenů. Je ale velice náročné na jejich základě sestavovat jeho životní příběh, jelikož je velká spousta z nich pouze výsledkem vytváření jeho kultu jako vyjádření vděčnosti za jeho

⁹³ *Kostel sv. Vojtěcha*. In: Městská část Praha 8 [online]. [cit-2021-02-13]. Dostupné z: <https://www.praha8.cz/kostel-sv-vojtecha.html>

⁹⁴ *Praha 8- Libeň, kostel sv. Vojtěcha*. In: Noc kostelů [online]. [cit. 2021-02-13]. Dostupné z: <https://www.nockostelu.cz/kostel/2204/>

⁹⁵ *Z původně provizorní stavby kostela v Libni je kulturní památka*. In: ČT24 [online]. [cit. 2021-02-13]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/regiony/1004222-z-puvodne-provizorni-stavby-kostela-v-libni-je-kulturni-pamatka>

⁹⁶ *Praha 8- Libeň, kostel sv. Vojtěcha*. In: Noc kostelů [online]. [cit. 2021-02-13]. Dostupné z: <https://www.nockostelu.cz/kostel/2204/>

činy. I tak se většina z nich shoduje v některých skutečnostech natolik, že o nich nemůžeme pochybovat.⁹⁷

Z kroniky Mnicha sázavského se dozvídáme o Prokopově rodišti, kterým byla ves Chotouň nacházející se východně od Českého Brodu. S datem jeho narození je to ovšem obtížnější a musíme zde vycházet pouze z dostupných reálií. Svatý Prokop se odebral do ústraní roku 1009 a před tím působil jako kněz. Kněžství se tradičně udělovalo k třicátému roku života, takže se většina odborníků shodovala na roku 970.⁹⁸ Roku 1987 probíhal obsáhlý antropologický průzkum, jenž bezpečně potvrdil rok jeho úmrtí na rok 1053, a že ostatky odpovídaly přibližně šedesátiletému muži. Musíme se tedy spokojit s tím, že se svatý Prokop narodil na rozmezí 80. a 90. let 10. století.⁹⁹ Nutno zmínit, že se v této době v Chotouni nenarodil svatý Prokop pod jménem, jakým ho známe dnes. Jméno Prokop je totiž řeckého původu a v raném středověku v Čechách jsme se s těmito jmény mohli setkat jen opravdu výjimečně. Z tohoto důvodu můžeme konstatovat, že jméno Prokop přijal jako nové řádové jméno a jeho původní křestní jméno bylo pravděpodobně slovanské výrazně nelišící se od těch ostatních.¹⁰⁰

Dle legend získal své vzdělání ve staroslověnštině na Vyšehradě, kde se poté stal knězem při chrámu Petra. Odborníci tuto skutečnost ale odmítají, jelikož tato kapitula vznikla až roku 1070, čili až po Prokopově smrti.¹⁰¹ V Čechách v této době neexistovala ani žádná kněžská škola ve slovanském jazyce. Jediný kompromis této problematiky vyplývá z Opatovického homiliáře, dle nějž nové kněze vychovávali sami kněží, a to jak slovanské i latinské tradice. Jedině tak pak mohl svatý Prokop získat svou znalost staroslověnštiny a náležitého písma.¹⁰² Posléze se stal Prokop mnichem pravděpodobně v Břevnovském

⁹⁷ SLÁMA, Jiří. *Střední Čechy, kolébka národních patronů: sv. Ludmila, sv. Václav, sv. Vojtěch, sv. Prokop*. Kladno: Sládečkovo vlastivědné muzeum v Kladně, příspěvková organizace, 2015. ISBN 978-80-904728-9-1. 143 s.

⁹⁸ KADLEC, Jaroslav. *Svatý Prokop. Český strážce odkazu cyrilometodějského*. Praha: Benediktinské arcidiocésní sv. Vojtěcha a sv. Markéty, 2000. ISBN 80-902682-1-8. 41-42 s.

⁹⁹ VLČEK, Emanuel. *Osudy českých patronů*. Praha: Zvon, 1995. ISBN 80-7113-131-8. 185 s.

¹⁰⁰ SOMMER, Petr. *Svatý Prokop: z počátků českého státu a církve*. Praha: Vyšehrad, 2007. ISBN 978-80-7021-732-0. 77 s.

¹⁰¹ KADLEC, Jaroslav. *Svatý Prokop. Český strážce odkazu cyrilometodějského*. Praha: Benediktinské arcidiocésní sv. Vojtěcha a sv. Markéty, 2000. ISBN 80-902682-1-8. 44 s.

¹⁰² SLÁMA, Jiří. *Střední Čechy, kolébka národních patronů: sv. Ludmila, sv. Václav, sv. Vojtěch, sv. Prokop*. Kladno: Sládečkovo vlastivědné muzeum v Kladně, příspěvková organizace, 2015. ISBN 978-80-904728-9-1. 147 s.

klášteře, jelikož jedině zde mohl dostat své nové jméno řeckého původu. Břevnovský klášter byl totiž orientovaný řecko-latinsky a hlásí se k prokopské tradici.¹⁰³

Následovně roku 1009 odešel do ústraní a stal se poustevníkem. Opustil tak svou rodinu, vzdal se svého majetku a rozhodl se žít asketicky. Nejprve se usadil v jeskyni v Dalejších nedaleko Jinonic.¹⁰⁴ Podle starých legend zde z jeskyně vyhnal sídlící demony, proto bývá svatý Prokop často označován jako démonobijec.¹⁰⁵ Jeho další kroky vedly do lesů u řeky Sázavy. Postupem času se k němu přidávali lidé stejného smýšlení a společně založili v Sázavě kostel Panny Marie a sv. Jana Křtitele s řeholí sv. Benedikta pod heslem „Ora et labora“ (Modli se a pracuj), kde se stal svatý Prokop prvním opatem. V tomto klášteře probíhaly veškeré bohoslužebné obřady ve staroslověnské liturgii podle římského litu a pěstovala se zde staroslověnská kultura. Z kláštera se postupem času stalo velice důležité náboženské i kulturní centrum v Čechách.¹⁰⁶ Na tomto místě probíhal několik let rozsáhlý archeologický výzkum, který přinesl o klášteře spoustu informací. Původní sázavský klášter se nacházel na stejném místě jako dnes, byl ze dřeva a přesně odpovídal benediktinským stavebním schémátům. K němu náležela další spousta malých dřevěných objektů, jako bylo sídlo opata a další hospodářské a výrobní stavební objekty. V blízkosti kláštera se také nacházelo sídliště, kde žili lidé pracující pro klášter.¹⁰⁷

Svatý Prokop zemřel 25. března 1053 v Sázavském klášteře, kde byl za přítomnosti knížete Břetislava také pohřben.¹⁰⁸ Po Prokopově smrti a smrti knížete Břetislava vyhnal jeho následovník Spytihněv II. slovanské mnichy z kláštera pryč a dosadil za ně mnichy latinské. Sázavští mniši se usadili pravděpodobně v Uhrách, odkud byli zpět povoláni až Vratislavem II., který byl příznivcem slovanské liturgie a hájil její opětovné povolení v Římě, bohužel neúspěšně. K úplnému vyhnání mnichů došlo roku 1097, kdy správu Sázavského kláštera převzali němečtí benediktýni z Břevnova. Definitivně byl klášter zrušen

¹⁰³ SOMMER, Petr. *Svatý Prokop: z počátků českého státu a církve*. Praha: Vyšehrad, 2007. ISBN 978-80-7021-732-0. 104 s.

¹⁰⁴ BUBEN, Milan, Otakar Aleš KUKLA a Rudolf KUČERA. *Svatí spojují národy: Portréty evropských světců*. Praha: Panevropa, 1994. ISBN 80-85846-00-4. 88 s.

¹⁰⁵ SOMMER, Petr. *Svatý Prokop: z počátků českého státu a církve*. Praha: Vyšehrad, 2007. ISBN 978-80-7021-732-0. 120 s.

¹⁰⁶ VLČEK, Emanuel. *Osudy českých patronů*. Praha: Zvon, 1995. ISBN 80-7113-131-8. 160 s.

¹⁰⁷ SLÁMA, Jiří. *Střední Čechy, kolébka národních patronů: sv. Ludmila, sv. Václav, sv. Vojtěch, sv. Prokop*. Kladno: Sládečkovo vlastivědné muzeum v Kladně, příspěvková organizace, 2015. ISBN 978-80-904728-9-1. 150 s.

¹⁰⁸ BUBEN, Milan, Otakar Aleš KUKLA a Rudolf KUČERA. *Svatí spojují národy: Portréty evropských světců*. Praha: Panevropa, 1994. ISBN 80-85846-00-4. 92 s.

roku 1785 během Josefínských reforem.¹⁰⁹ Úctu vzdávali lidé sázavskému opatu již za jeho života. K rozšíření jeho kultu ale značně přispěl Přemysl Otakar I., který vznesl žádost o oficiální svatořečení, které proběhlo roku 1204 z rukou papežského legáta Quida Parareschiho. Roku 1588 došlo ke translaci ostatků do Prahy do kostela Všech svatých na Pražském hradě, a to z iniciativy Alžběty, sestry císaře Rudolfa II. Díky benediktýnům a jezuitům se následně prokopský kult šířil i za hranice, čímž se stal sv. Prokop naším národním vyslancem podobně jako svatý Vojtěch.¹¹⁰

6. 1 Kostel sv. Prokopa na Žižkově

Roku 1881 byl Žižkov povýšen na samostatné město a počet jeho obyvatel neustále rostl. S tím rostla i potřeba vystavit na tomto místě dostatečně velký kostel, o což se postaralo družstvo pro vystavění kostela, později proměněné ve Spolek. Tento spolek zakoupil dům s hostincem u rytíře Dalimila, ze kterého zřídil provizorní kapli Panny Marie. Tato kaple plnila svůj účel až do vysvěcení kostela sv. Prokopa, jehož stavba započala 1898.¹¹¹

Položení základního kamene bylo spojeno s 50. výročím vlády císaře Františka Josefa I., díky čemuž nesl kostel dlouho přezdívku „Jubilejní“. Architektonická návrh vypracoval Josef Mocker a František Mikš.¹¹² Stavební práce na kostele trvaly 5 let až do roku 1903, kdy kostel slavnostně vysvětil kardinál kníže Lev Skrbenský z Hříště za účasti českého arciknížete Ferdinanda Karla hraběte Coudenhove s manželkou. Kostel má kapacitu až 2000 osob, je dlouhý 51 metrů a jeho věž má výšku celých 73 metrů. Do kostela vedou dvě schodiště, která se nacházejí na severní a západní straně. Severní vchod je obohacen o významný tympanon s reliéfem Madony s Dítětem, kterému sv. Prokop předává model chrámu. Západní vchod zdobí socha sv. Vojtěcha, který zve kolemjdoucí k navštívení chrámu. Obě díla zhotovil Josef Pekárek, žák Josefa Václava Myslbeka.¹¹³

¹⁰⁹ ŠTĚCHOVÁ, Marie. *Svatý Prokop, patron země české a moravské*. Olomouc: Dominikánská edice Krytsal, 1940. 46-47 s.

¹¹⁰ BUBEN, Milan, Otakar Aleš KUKLA a Rudolf KUČERA. *Svatí spojují národy: Portréty evropských světců*. Praha: Panevropa, 1994. ISBN 80-85846-00-4. 92-93 s.

¹¹¹ *Praha a pseudogotický kostel sv. Prokopa na Žižkově*. In: Turistika [online]. [cit. 2021-03-12]. Dostupné z: <https://www.turistika.cz/mista/praha-a-pseudogoticky-kostel-sv-prokopa-na-zizkove/detail>

¹¹² *Kostel sv. Prokopa na Sladkovském náměstí*. In: Prague – oficiální turistický portál Prahy [online]. [cit. 2021-03-12]. Dostupné z <https://www.prague.eu/cs/objekt/mista/2991/kostel-sv-prokopa-na-sladkovskeho-namesti>

¹¹³ *Kostel sv. Prokopa*. In: Farnost Žižkov [online]. [cit. 2021-03-12]. Dostupné z: <http://farnost-zizkov.cz/?p=3475>

Hlavní oltář, taktéž novogotický, zhotovil František Mikš. Je celkem čtyřkřídlový a jeho dominantu tvoří socha sv. Prokopa, kterého doprovázejí sv. Cyril a Metoděj. V kostele nalezneme osm obrazů od Karla Ludvíka Klusáče, které znázorňují kapitoly z života sv. Prokopa. Mezi jeho další díla v kostele patří i většina vitráží. Nejstarší ozdobu kostela tvoří malá socha Madony s Ježíškem pocházející nejspíše již z 15. století.¹¹⁴ Ta byla zachráněna během třicetileté války a uložena na Novém Městě v domě U tří žaludů. Mezi další významná díla v kostele patří i slavný obraz od Karla Škréty z roku 1649 s názvem Svatý Václav, obránce Prahy proti Švédům, který byl dlouhou dobu součástí výzdoby kláštera v Emauzích.¹¹⁵

V dnešní době tvoří pro mnohé dominantu Žižkova spíše Žižkovský vysílač. Ve své době byl ale zajisté dominantou Žižkova právě novogotický kostel zasvěcený sv. Prokopu, který je dodnes jednou z nejvýznamnějších architektonických památek v Praze.¹¹⁶

7. Anežka Česká

Sv. Anežka Česká se narodila jako nejmladší dcera českého krále Přemysla Otakara I. a Konstancie Uherské.¹¹⁷ Datum jejího narození není dosud přesně určeno. Většina publikací se ale shoduje na letopočtu 1211.¹¹⁸ Ve svých třech letech byla poslána společně se svou sestrou Annou na výchovu do Třebnice do cisterciáckého kláštera, který založila vévodkyně a pozdější světice Hedvika. Právě v tomto klášteře získala Anežka základy své víry a úctu k řeholnímu životu. Anežka ale nebyla do tohoto kláštera poslána pouze za vzděláním. Již v této době byla totiž zasnoubena s Boleslavem Vratislavským, synem vévodkyně, který ale zemřel v Anežčině pouhých šesti letech.¹¹⁹

¹¹⁴ *Kostel sv. Prokopa na Sladkovském náměstí*. In: Prague – oficiální turistický portál Prahy [online]. [cit. 2021-03-12]. Dostupné z <https://www.prague.eu/cs/objekt/mista/2991/kostel-sv-prokopa-na-sladkovskeho-namesti>

¹¹⁵ *Kostel sv. Prokopa*. In: Farnost Žižkov [online]. [cit. 2021-03-12]. Dostupné z: <http://farnost-zizkov.cz/?p=3475>

¹¹⁶ *Praha a pseudogotický kostel sv. Prokopa na Žižkově*. In: Turistika [online]. [cit. 2021-03-12]. Dostupné z: <https://www.turistika.cz/mista/praha-a-pseudogoticky-kostel-sv-prokopa-na-zizkove/detail>

¹¹⁷ VYSKOČIL, Jan Kapistrán. *Legenda Blahoslavené Anežky a čtyři listy sv. Kláry*. Praha: Universum, 1932. 101 s.

¹¹⁸ VOTOČKOVÁ – JOACHIMOVÁ, Jiřina. *Anežka Přemyslovna*. Praha: Českomoravská kompas, 1940. 19 s.

¹¹⁹ KYBAL, Vlastimil. *Svatá Anežka Česká: historický obraz ve 13. století*. Brno: L. Marek, 2001. ISBN 80-86263-14-2. 32 s.

Z tohoto důvodu pokračovaly Anežčiny kroky do kláštera v Doksanech u Litoměřic, který sloužil jako centrum pro výchovu dcer králů a české šlechty.¹²⁰ Ambice českého krále Přemysla Otakara I. výhodně svou dceru provdat pokračovaly. Roku 1219 se uskutečnila další jednání, tentokrát s římským císařem Fridrichem II. o sňatku mezi Anežkou Přemyslovnou a jeho synem Jindřichem. Tato jednání měla veliký úspěch a Anežka byla přemístěna na výchovu k rakouskému vévodovi Leopoldovi VI. do Vídně. Ke sňatku Anežky s Jindřichem ale nedošlo, jelikož se Jindřich oženil s Markétou, dcerou Leopolda VI. Z tohoto důvodu se Anežka ve svých čtrnácti letech vrátila zpět do Čech a Přemysl Otakar na důkaz pomsty podnikl útok na rakouské země, který ale nesklidil veliký úspěch a česká vojska byla vzápětí odražena.¹²¹ Tímto pokusem ale sňatková politika neskončila. O Anežku totiž projevil zájem i anglický král Jindřich III., nicméně k uskutečnění sňatku opět nedošlo. V této době již Anežka věděla, že se chce ubírat jinou cestou, než pro ni chtěl její otec a byla rozhodnuta pro vstup do kláštera. Proto není divu, že odmítla i žádost samotného císaře Fridricha II.¹²²

Anežka se tedy rozhodla nenaplnit sňatkové ambice svého otce, ale zvolila cestu duchovní. Její život ovlivňovaly dvě ženy, již zmíněná Hedvika a její sestřenice Alžběta Durynská. Obě tyto ženy vynikaly svou touhou pomáhat potřebným, což se stalo i Anežčíným cílem. Proto se také rozhodla následovat učení sv. Františka a sv. Kláry, kteří přišli s novou řeholí zakládající se na žití v chudobě a pečování o potřebné.¹²³ Jedním z Anežčíných životních přání bylo založení kláštera, do kterého by časem mohla i sama vstoupit. Tomuto jejímu přání vyhověl Václav I., který své sestře věnoval místo nedaleko chrámu sv. Haštala, kde Anežka založila klášter ke cti sv. Františka a při něm špitál.¹²⁴ Klášter byl založen pravděpodobně roku 1231 a hned o tři roky později roku 1234 vzal Václav I. klášter společně se špitálem pod svou ochranu, což přineslo klášteru značné výhody. Byl například ochráněn před nežádoucími vpády a každému, kdo by porušil právo azylu, hrozila královská klatba. To vše svědčí o tom, že Václav I. podporoval Anežčino úsilí,

¹²⁰ POLC, Jaroslav. *Svěťice Anežka Přemyslovna*. Praha: Ústřední církevní nakladatelství, 1989. 19 s.

¹²¹ Tamtéž. 22-25 s.

¹²² KADLEC, Jaroslav. *Bohemia sancta: životopisy českých světců a přátel Božích*. 2. vyd. Praha: Česká katolická charita, 1989. ISBN 80-7113-032-x. 90 s.

¹²³ POLEHLA, Petr a kol. *Církev, žena a společnost ve středověku: sv. Anežka Česká a její doba*. Ústí nad Orlicí: Ofts spolu s Biskupstvím královéhradeckým – Diecézním teologickým institutem za podpory FF UHK, 2010. ISBN 978-80-7405-082-4. 44 s.

¹²⁴ VOTOČKOVÁ – JOACHIMOVÁ, Jiřina. *Anežka Přemyslovna*. Praha: Českomoravská kompas, 1940. 39 s.

jak jen mu to jeho funkce umožňovala. Ten samý rok do kláštera vstoupila i sama Anežka.¹²⁵ Se vznikem špitálu souvisí i založení řádu Křižovníků s červenou hvězdou, jediného řádu vzniklého v Čechách. Tento řád vznikl jako bratrstvo špitálních bratří, jejichž hlavním úkolem byla péče o chudé a nemocné. Roku 1237 bylo bratrstvo povýšeno bulou Řehoře IX. „Omnipotens Deus“ na samostatný řád s řeholí sv. Augustina. Touto bulou byl také řád osvobozen od placení papežských desátků, získal imunitu vůči biskupům a byly mu do vlastnictví předány špitální statky.¹²⁶

Anežka zemřela v klášteře roku 1282 a již za jejího života se jí dostávalo veliké úcty. Blahořečena byla však teprve roku 1874. A té největší pocty se jí dostalo až roku 1989, kdy byla v Římě slavnostně svatořečena.¹²⁷ Cesta k její kanonizaci byla ale dlouhá. První snahy o její svatořečení projevila již Eliška Přemyslovna, Anežčina praneteř. Ta roku 1328 svolala shromáždění v Praze, kde předložila u duchovenstva i měšťanů svou žádost o vytvoření prosebných listů o Anežčině svatořečení, které by dále směřovaly k papeži. Celá kanonizační akce trvala dlouhé roky, a to i po Eliščině smrti. Bohužel vlivem probíhajících událostí ke kanonizaci nedošlo. Ať už to bylo zapříčiněno smrtí Elišky jakožto hlavního iniciátora, spor minoritského řádu s Janem XXII. či obvinění pražského biskupa z kacířství, tyto události zapříčinily, že se Anežka v této době ještě svatořečení nedočkala.¹²⁸ Další podobných žádostí bylo vzneseno během staletí ještě několik. Významným mezníkem v celém procesu je ale až rok 1874, kdy papež Pius IX. potvrdil dekretem úctu svaté Anežce, čímž se stala oficiálně blahoslavenou.¹²⁹ Otázka její kanonizace byla znovu otevřena roku 1982 při sedmistém výročí Anežčiny smrti. V tomto roce přijímala Kongregace v Římě oficiální žádosti o její svatořečení a započalo tak přezkoumávání jejích ctností a zázraků dle předpisů.¹³⁰ Až v únoru 1989 svolal papež Jan Pavel II. do Vatikánu poradní sbor, kde byla kanonizace oficiálně potvrzena a byl stanoven její termín na 12. 11. 1989.¹³¹ Obřad se uskutečnil v bazilice sv. Petra v Římě, kam v rámci těchto událostí dorazilo nad 15 000 lidí. Po závěrečné modlitbě a zapsání Anežky do seznamu svatých, přinesli ke Svatému otc

¹²⁵ SOUKUPOVÁ, Helena. *Anežský klášter v Praze*. Praha: Vyšehrad, 2011. ISBN 978-80-7429-012-1. 47 s.

¹²⁶ POLC, Jaroslav. *Světi Anežka Přemyslovna*. Praha: Ústřední církevní nakladatelství, 1989. 41–42 s.

¹²⁷ NĚMEC, Jaroslav. *Zázraky ke kanonizaci českých světců*. Olomouc: Matice cyrilometodějská, 2009. ISBN 978-80-7266-315-6. 20 s.

¹²⁸ VYSKOČIL, Jan Kapistrán. *Legenda Blahoslavené Anežky a čtyři listy sv. Kláry*. Praha: Universum, 1932. 301 s.

¹²⁹ Tamtéž. 307 s.

¹³⁰ NĚMEC, Jaroslav. *Zázraky ke kanonizaci českých světců*. Olomouc: Matice cyrilometodějská, 2009. ISBN 978-80-7266-315-6. 11 s.

¹³¹ Tamtéž. 18 s.

relikviář s jejími ostatky. Konkrétně se jednalo pouze o dolní čelist, která byla nalezena ve Španělsku v El Escorialu, kam je dovezla dcera Karla V. Habsburského, princezna Marie. Dále následoval průvod a poděkování v dalších římských bazilikách.¹³²

7. 1 Kostel sv. Anežky na Spořilově

Spořilov je součástí katastrálního území Záběhlice v městské části Praha 4. Kostel sv. Anežky stojí na Roztylském náměstí, které je pojmenováno podle obce Dolní Roztyly, která se rozkládala v místě dnešního kostela. Roku 1930 vznikl spolek Dílo blahoslavené Anežky, který si stanovil za cíl vybudovat na Spořivě katolický chrám. Již od začátku bylo záměrem zasvětit ho v této době teprve blahoslavené Anežce, což bylo velice neobvyklé. Za toto přání se musel kardinál Karel Kašpar přimlouvav až v Římě.

Tento kostel je projevem funkcionalistické architektury a za autory byli dlouho považováni architekti Brožek, Polívka a Stanislav Režný. V nedávné době došlo ale k odhalení, že je tento kostel dílem architekta a ruského emigranta Nikolaje Paškovskijho.¹³³ Základní kámen byl položen roku 1934 a celá stavba byla dokončena hned o rok později, kdy jej kanovník Kulač vysvětil.¹³⁴

Podobně jako i jiných kostelů i zde je hlavní dominantou vysoká věž zakončená křížem s hodinami, které pocházejí od firmy Heinz. V suterénu kostela nalezneme malý divadelní sál, knihovnu, a dokonce i klubovnu místních skautů. Původně měl kostel tři zvony, které ale byly pro válečné účely roztaveny a dodnes nebyly do kostela navraceny.¹³⁵ V šedesátých letech minulého století došlo v kostele ke značným úpravám, kdy byl odstraněn starý oltář a socha sv. Anežky byla přemístěna k meziokennímu pilíři. Mimo jiné zde byl nově naistalován veliký kříž přímo v ose kostela.¹³⁶ Součástí kostela je i národní hřbitov se čtyřmi hroby a kamennou deskou v popředí, který slouží jako pietní místo připomínající padlé z 5-9. května 1945.

Interiér kostela je řešen velice jednoduše. V popředí se nachází dřevěná socha sv. Anežky z dílny sochařky Karly Vobišové-Žákové, která je autorkou také mramorového

¹³² Tamtéž 20-21 s.

¹³³ *Kostel sv. Anežky České*. In: Hrady [online]. [cit. 2021-03-18]. Dostupné z: <https://www.hrady.cz/kostel-sv-anezky-ceske/texty?tid=46563&pos=300>

¹³⁴ *Praha 4 – Záběhlice, kostel sv. Anežky České a sv. patronů českých*. In: Noc kostelů [online]. [cit. 2021-03-18]. Dostupné z: <https://www.nockostelu.cz/kostel/1680/>

¹³⁵ *Kostel sv. Anežky a patronů českých*. In: PROSTOR-architektura, interiér, design [online]. [cit. 2021-03-12]. Dostupné z: <https://www.prostorad.cz/pruvodce/praha/sporilov/kostel.htm>

¹³⁶ *Kostel sv. Anežky České*. In: Národní památkový ústav [online]. [cit. 2021-03-18]. Dostupné z: <https://pamatkovykatolog.cz/kostel-sv-anezky-ceske-15311275>

andělíčka v kostele. Boční oltáře pak zdobí dřevěné reliéfy vytvořeny Josefem Vítkem. Dominantní kříž z lipového dřeva vedle sochy sv. Anežky a jesličky zhotovil řezbář Jiříkovský původem z Kladna.¹³⁷

Kostel sv. Anežky je velice kvalitním projevem meziválečné architektury. Spojuje prvky konstruktivismu s prvky tradičních sakrálních staveb a tvoří tak pozoruhodný architektonický celek.¹³⁸

8. Jan Nepomucký

„Iohannes natus Welflini de Pomuk, clericus Pragensis dyocesis, publicus auctoritate imperiali notarius – Jan, syn zemřelého Velflína z Pomuku, klerik pražské diecéze, z císařské moci veřejný notář.“ Právě tato notářská formule z roku 1369 zahrnuje vše, co s jistotou víme o původu a mládí sv. Jana Nepomuckého.¹³⁹ Přesné datum jeho narození není pevně stanoveno. Jestliže se ale Jan z Nepomuku stal notářem roku 1369, jistě mu v této době muselo být přes dvacet let. Z toho lze snadno usoudit, že se narodil mezi léty 1340-1350.¹⁴⁰ Místem jeho narození je bezpochybně ves Nepomuk v Západních Čechách, která náležela cisterciáckému klášteru pod Zelenou horou. Jan sám sebe označoval z Pomuka. Název Nepomuk vznikl pravděpodobně z nutnosti rozlišit konvent (Pomuk) a osadu (ne Pomuk). Časem obě jména splynula a po husitských válkách a zničení kláštera převládá název Nepomuk, jak ho známe i dnes.¹⁴¹

V tomto cisterciánské kláštere si pravděpodobně osvojil základní vzdělání. Později se stal klerikem a písařem u pražského arcibiskupa Jana Očka z Vlašimě. Dalšího významného postavení dosáhl roku 1380, kdy byl stanoven oltářníkem ve Vlašské kapli v Katedrále sv. Víta a zároveň farářem u sv. Havla, načež musel být v témže období vysvěcen na kněze.¹⁴² Následovně se rozhodl rozšířit své vzdělání a získal titul bakaláře z církevního práva na pražské univerzitě. Mezi léty 1382-1387 navštěvoval univerzitu v Padově, kde dosáhl titulu doktora církevního práva a kde na čas zastával funkci rektora zaalpských studentů. Po svém návratu zpět do Čech sloužil jako vyšehradský kanovník a zanedlouho byl zvolen

¹³⁷ *Kostel sv. Anežky a patronů českých*. In: PROSTOR-architektura, interiér, design [online]. [cit.2021-03-12]. Dostupné z: <https://www.prostorad.cz/pruvodce/praha/sporilov/kostel.htm>

¹³⁸ *Kostel sv. Anežky České*. In: Národní památkový ústav [online]. [cit. 2021-03-18]. Dostupné z: <https://pamatkovykatalog.cz/kostel-sv-anezky-ceske-15311275>

¹³⁹ VLNAS, Vít. *Jan Nepomucký. Česká legenda*. Praha: Paseka, 2013. ISBN 978-80-7432-5. 7 s.

¹⁴⁰ POLC, Jaroslav Václav. *Svatý Jan Nepomucký*. Praha: Zvon, 1993. ISBN 80-7113-071-0. 42 s.

¹⁴¹ VLNAS, Vít. *Jan Nepomucký. Česká legenda*. Praha: Paseka, 2013. ISBN 978-80-7432-5. 8 s.

¹⁴² VLČEK, Emanuel. *Osudy českých patronů*. Praha: Zvon, 1995. ISBN 80-7113-131-8. 262 s.

arcibiskupem Janem z Jenštejna generálním vikářem. O rok později roku 1390 byl jmenován i arcijáhmem žateckým a získal tím pod svou správou pět děkanátů s dvě stě dvaceti pěti farami.¹⁴³

Takto se pomalu dostal Jan Nepomucký do konfliktu mezi pražským arcibiskupem a králem Václavem IV. Během vlády teprve osmnáctiletého Václava IV. docházelo vlivem jeho rádců prosazující spíše vlastní zájmy k rozporu mezi státní a církevní mocí. Jedním z těchto rádců byl Zikmund Huler, který nechal za krádež popravit klerika, což bylo v rozporu s kompetencemi církevního soudu. Zanedlouho na to nechal dokonce upálit cizího kněze. Pražský arcibiskup proto povolal Hutlera před soud generálních vikářů a po jeho nepřítomnosti ho uvrhl do klatby.¹⁴⁴ Konflikt mezi pražským arcibiskupem Janem z Jenštejna a českým králem Václavem IV. vyvrcholil roku 1393, kdy chtěl král založit nové biskupství a tím oslabit postavení arcibiskupa. Pro svůj záměr si zvolil benediktýnský klášter v Kladrubech, který měl být zrušen a z jeho majetku mělo být zafinancováno nové biskupství. Po smrti opata Racka byl mnichy zvolen jeho nový nástupcem mnich Olen.¹⁴⁵ Dne 10. 3. 1393 Jan Nepomucký jakožto generální vikář tuto volbu stvrdil. Král měl ale v úmyslu dosadit svého kandidáta a zpráva o nové volbě opata v něm vyvolala obrovský vztek. S okamžitou platností byl arcibiskup, v této době sídlící na hradě v Roudnici, povolán do Prahy, kam ho 18. 3. 1393 doprovodili Jan z Nepomuku, oficiál Mikuláš Puchník, probošt Václav Knobloch a hofmistr Něpr. Mezi oběma stranami měla být potvrzena vzájemná dohoda, k čemuž ale nedošlo. Místo dohody nechal král všechny, včetně pražského arcibiskupa, pozatýkat. Tomu se ale jako jedinému podařilo uniknout svému osudu a utéct z Prahy. Ostatní byli odvedeni do kapitulní síně na Pražském hradě, kde probíhal výslech vedený samotným králem. Poté byli odvedeni do staroměstské rychty v Rytířské ulici, čp. 404, kde byla i mučírna. Mučení podstoupili ale již pouze Jan Nepomucký a Mikuláš Puchník.¹⁴⁶ Oba byli natahováni na skřípec a byly jim pochodněmi způsobovány popáleniny. Po dlouhém mučení podepsali oba zatčení listinu o mlčenlivosti a byli propuštěni. Jan Nepomucký byl ještě téhož dne svázán a jeho tělo bylo vhozeno z mostu do Vltavy, kde bylo o měsíc později nalezeno místní rybáři.¹⁴⁷

¹⁴³ BUBEN, Milan, Otakar Aleš KUKLA a Rudolf KUČERA. *Svatí spojují národy: Portréty evropských světců*. Praha: Panevropa, 1994. ISBN 80-85846-00-4. 136 s.

¹⁴⁴ VLČEK, Emanuel. *Osudy českých patronů*. Praha: Zvon, 1995. ISBN 80-7113-131-8. 263 s.

¹⁴⁵ BUBEN, Milan, Otakar Aleš KUKLA a Rudolf KUČERA. *Svatí spojují národy: Portréty evropských světců*. Praha: Panevropa, 1994. ISBN 80-85846-00-4. 136 s.

¹⁴⁶ VLČEK, Emanuel. *Jan z Pomuku*. Praha: Vesmír, 1993. ISBN 80-901131-3-3. 12 s.

¹⁴⁷ BUBEN, Milan, Otakar Aleš KUKLA a Rudolf KUČERA. *Svatí spojují národy: Portréty evropských světců*. Praha: Panevropa, 1994. ISBN 80-85846-00-4. 137 s.

V rámci událostí nemohl proběhnout příslušný slavností pohřeb, a tak bylo Janovo tělo uloženo v kostele sv. Kříže Většího patřící řádu cyriáků. Roku 1396 bylo přeneseno do pražské katedrály před Vlašimskou kaplí, kde býval svatý Jan Nepomucký oltářníkem.¹⁴⁸ Velký vliv na šíření kultu Jana Nepomuckého měl Václav Hájek z Libočan, a to díky své Kronice české, ve které líčí dějiny od praotce Čecha po počátek vlády Ferdinanda I. roku 1527.¹⁴⁹ Dále se kult Jana Nepomuckého rychle šířil především po roku 1556, kdy do Čech přišli jezuité.¹⁵⁰ První oficiální snahy o beatifikaci Jana Nepomuckého vzešly z iniciativy svatovítské kapituly, která vypracovala rozsáhlý soubor o Janově životě a následovně jej poslala do Říma, kde byla jejich žádost zamítnuta z důvodu, že Jan Nepomucký byl členem stejné kapituly. Další posun nastal za vlády Karla VI., kdy došlo k otevření Janova hrobu, kde byl nalezen jeho „jazyk“, což bylo bráno za klíčový zázrak. Následovně byla odeslána žádost kongregaci v Římě, tentokrát s úspěšným koncem a Jan Nepomucký byl dne 31. května 1721 papežem Innocencem XIII. prohlášen za blahoslaveného.¹⁵¹ Lidé ale toužili po Janově svatořečení, ke kterému došlo o pár později, a to 19. března 1725 v Římě papežem Benediktem XIII.¹⁵² Roku 1972 došlo k rozsáhlému antropologickému výzkumu, který se zabýval i slavnou relikvií jazyka svatého Jana Nepomuckého. Po tomto výzkumu se prokázalo, že se nejedná o jazyk, nýbrž o světcovu mozkovou tkáň, která se zachovala díky vlhkému prostředí v hrobu.¹⁵³

Svatý Jan Nepomucký zemřel jako skutečný mučedník a proto není divu, že se svým osudem zapsal do historie nejen jako český patron, ale také jako patron kněží, zpovědníků a že je mu zasvěceno mnoho kostelů v Čechách i v zahraničí.¹⁵⁴

8. 1 Kostel sv. Jana Nepomuckého v Košířích

Název obce Košíře pochází od „kosieře“ čili nástroje, s nímž košíkáři nařezávali vrbové proutí. Poprvé je tato osada zmíněná již v roce 1185, kdy patřila klášteru svatého Jiří na Pražském hradě. Zpočátku byly Košíře z církevního pohledu rozděleny na Dolní a Horní,

¹⁴⁸ POLC, Jaroslav Václav. *Svatý Jan Nepomucký*. Praha: Zvon, 1993. ISBN 80-7113-071-0. 265 s.

¹⁴⁹ VLNAS, Vít. *Jan Nepomucký. Česká legenda*. Praha: Paseka, 2013. ISBN 978-80-7432-5. 47 s.

¹⁵⁰ Tamtéž. 54 s.

¹⁵¹ VLČEK, Emanuel. *Jan z Pomuku*. Praha: Vesmír, 1993. ISBN 80-901131-3-3. 29 s.

¹⁵² BUBEN, Milan, Otakar Aleš KUKLA a Rudolf KUČERA. *Svatí spojují národy: Portréty evropských světců*. Praha: Panevropa, 1994. ISBN 80-85846-00-4. 141 s.

¹⁵³ VLČEK, Emanuel. *Osudy českých patronů*. Praha: Zvon, 1995. ISBN 80-7113-131-8. 296 s.

¹⁵⁴ BUBEN, Milan, Otakar Aleš KUKLA a Rudolf KUČERA. *Svatí spojují národy: Portréty evropských světců*. Praha: Panevropa, 1994. ISBN 80-85846-00-4. 144 s.

kdy každé části příslušela jiná farnost. Dolní Košíře patřily ke Smíchovu a Horní Košíře pak ke kostelu v Liboci. Svůj první farní kostel obdržely počátkem 30. let 20. století zprvu Dolní Košíře, a to po přestavbě kaple u morového hřbitova. Tato přestavba byla financovaná převážně pasovským biskupem Leopoldem Leonhardem Thumem-Hohensteinem a řádem premonstrátu sídlících na Strahově. Horním Košířím pak náležel od roku 1752 malý kostel z přestavěné kaple nanebevzetí Panny Marie. Počátkem 20. století rostla potřeba vystavět zde nový, kapacitně větší kostel, na čemž měl hlavní zásluhu spolek katolíků v Košířích, který usiloval o koupi nových pozemků a vystavění nového kostela.¹⁵⁵

Nyní stál před spolkem veliký úkol, a to získat dostatek financí. Z tohoto důvodu začaly vznikat různé sbírky, které probíhaly například při bohoslužbách od věřících v kostela Nejsvatější trojice taktéž v Košířích. Kostel sv. Jana Nepomuckého se tak může pyšnit skutečností, že veškeré náklady spojené s výstavbou kostela byly financovány jen a pouze z peněz dobrovolníků. Původně měl být kostel zasvěcen v této době teprve blahoslavené Anežce České. Tento záměr ale nemohl být realizován z důvodu, že blahoslaveným není možné kostel zasvětit, proto padla další volba na Jana Nepomuckého.¹⁵⁶

Stavba kostela byla započata roku 1940 podle projektu Jaroslava Čermáka nad Košířským náměstím. Dle původního návrhu měl být kostel postaven na Košířském náměstí, což nebylo realizováno díky nevhodnému terénu.¹⁵⁷ Posvěcení se kostel dočkal 17. května 1942 Dr. Kulačem. Radost z této události ale značně ustoupila vlivem následující události. O pár dní později totiž v Praze proběhl úspěšný atentát na říšského protektora Reinharda Heydricha, po kterém následovalo ostré stíhání a perzekuce. Oběťmi takzvané heydrichiády byli i stavitel chrámu František Couf s manželkou, když byli po obvinění z poslouchání zahraničního rozhlasu zastřeleni.¹⁵⁸

Finální podoba budovy je velice jednoduchá ve funkcionalistickém slohu ovlivněná Le Corbusierovým purismem.¹⁵⁹ Struktura jednolodní stavby je železobetonová obohacena

¹⁵⁵ *Kostel sv. Jana Nepomuckého v Košířích*. In: Sekulární františkánský řád [online]. [cit. 2021-03-26]. Dostupné z: http://www.sfr.cz/clanek_poutnik.aspx?a=933

¹⁵⁶ *Kostel sv. Jana Nepomuckého*. In: Farnost Košíře [online]. [cit. 2021-03-26]. Dostupné z: https://farnostkosire.webnode.cz/_files/200000017-279ca279cc/jan_nepomucky.pdf

¹⁵⁷ *Kostel sv. Jana Nepomuckého*. In: Hradý.cz. [online]. [cit. 2021-03-26]. Dostupné z: <https://www.hradý.cz/kostel-sv-jana-nepomuckeho-praha-5-kosire/texty?tid=16558&pos=1000>

¹⁵⁸ *Kostel sv. Jana Nepomuckého*. In: Farnost Košíře [online]. [cit. 2021-03-26]. Dostupné z: https://farnostkosire.webnode.cz/_files/200000017-279ca279cc/jan_nepomucky.pdf

¹⁵⁹ *Kostel sv. Jana Nepomuckého v Košířích*. In: Sekulární františkánský řád [online]. [cit. 2021-3-26]. Dostupné z: http://www.sfr.cz/clanek_poutnik.aspx?a=933

o prvky jak z moderních, tak z tradičních materiálů (např. luxfery, dřevo a další.)¹⁶⁰ Dominantu kostela tvoří 50 metrů vysoká věž se zvonicí. Ke kostelu náleží i zimní kaple sv. Václava a farní sál.¹⁶¹

Velice důležitá byla během výstavby práce se světlem, které obohacuje vnější i vnitřní část kostela. Právě světlo doprovází návštěvníka až k hlavnímu oltáři, za kterým se nachází malba znázorňující strom života. Samotná výzdoba kostela je velice úzce spojena s životem Jana Nepomuckého, což se projevuje například kroupkou ve tvaru jazyka připomínající nám Janovo umučení. V kostele se nachází socha Jana Nepomuckého, která je velice přesnou napodobeninou té od Michala Jana Josefa Brokoffa. Průčelí uvnitř kostela zdobí reliéfy z kararského mramoru od Jindřicha Wielguse. Je zde mimo Jana Nepomuckého znázorněna i Anežka Česká a Karlův most, který obě tyto osoby spojuje. Svätý Jan Nepomucký byl právě z tohoto mostu shozen do Vltavy a svatá Anežka nechala v blízkosti Karlova mostu zbudovat slavný špitál sv. Františka. Přáním Jaroslava Čermáka bylo zbudovat v kostele oltář Panny Marie, což se uskutečnilo až nedávno, kdy sem byla umístěna socha Panny Marie na vysoký podstavec u vítězného oblouku.¹⁶² Původní architektonický návrh obsahoval mnohem propracovanější vnější i vnitřní výzdobu, jejíž součástí měly být například malby od Jana Zrzavého. Z nedostatku financí ale nemohl být návrh v takové míře realizován.¹⁶³

Bylo velice odvážné začít budovat kostel během druhé světové války, ale snaha kostelního spolku v čele s Václavem Chlumským se opravdu vyplatila, jelikož především díky nim stojí v Košířích jedna z nejzdařilejších sakrálních staveb 20. století.¹⁶⁴

¹⁶⁰ *Kostel sv. Jana Nepomuckého*. In: Hradý.cz. [online]. [2021-03-26]. Dostupné z:

<https://www.hradý.cz/kostel-sv-jana-nepomuckeho-praha-5-kosire/texty?tid=16558&pos=1000>

¹⁶¹ *Košíře, kostel sv. Jana Nepomuckého*. In: Noc kostelů [online]. [cit. 2021-03-26]. Dostupné z:

<https://www.nockostelu.cz/kostel/592/>

¹⁶² *Kostel sv. Jana Nepomuckého v Košířích*. In: Sekulární františkánský řád [online]. [cit. 2021-03-26].

Dostupné z: http://www.sfr.cz/clanek_poutnik.aspx?a=933

¹⁶³ *Kostel sv. Jana Nepomuckého*. In: Hradý.cz. [online]. [2021-03-26]. Dostupné z:

<https://www.hradý.cz/kostel-sv-jana-nepomuckeho-praha-5-kosire/texty?tid=16558&pos=1000>

¹⁶⁴ *Košíře, kostel sv. Jana Nepomuckého*. In: Noc kostelů [online]. [cit. 2021-03-26]. Dostupné z:

<https://www.nockostelu.cz/kostel/592/>

Závěr

Tato bakalářská práce byla věnována osmi světcům, kteří se svými činy staly neodmyslitelnou součástí naší národní historie. Primárním cílem bylo na základně současné literatury popsat životní příběh jednotlivých světců a představit u každého jednu architektonickou památku v Praze, která mu je zasvěcena.

K tomu, aby mohla být člověku zasvěcena konkrétní památka, musí u něj proběhnout kanonizační proces, který byl podrobně popsán v úvodní kapitole. U raných světců toto ale nebylo zvykem. Dříve vznikala kult daného světce spontánně a svatořečení bylo neformální záležitostí. Později o svatořečení začal rozhodovat sám římský biskup a bylo potřeba splnit určitá kritéria. V dnešní době se svatořečení stalo velice složitým procesem schvalování, který vykonává Kongregace v Římě.

Stěžejní část práce tvoří dalších sedm kapitol, ve kterých jsem na základě recentní literatury stručně nastínila život jednotlivých světců a v podkapitolách představila sedm sakrálních staveb v Praze. Kapitoly jsem záměrně řadila od nejstarší světce po nejmladší. V první z nich jsem nastínila život slovanských věrozvěstů sv. Cyrila a Metoděje, kteří se do naší historie zapsali především díky velkomoravské misi, jejíž cílem bylo šířit na našem území křesťanství ve slovanském jazyce. Z památek jím zasvěcených jsem zvolila novogotický chrám sv. Cyrila a Metoděje v Karlíně pyšnicí se výzdobou od řady významných umělců, mezi nimiž byl například František Sequens. V kapitolách jsem následně pokračovala přes osud sv. Ludmily, sv. Václava, sv. Vojtěcha, sv. Prokopa, sv. Anežky České až po generálního vikáře sv. Jana Nepomuckého. Světce bychom mohli pomyslně rozdělit do dvou skupin – na mučedníky a vyznavače. Za mučedníky můžeme označit ty světce, kteří zahynuli mučednickou smrtí. Zařadili bychom sem sv. Ludmilu uškrcenou na přání vlastní snachy Drahomíry, ale i sv. Václava, sv. Vojtěcha a sv. Jana Nepomuckého. Za vyznavače označujeme pak ty světce, kteří svůj život zasvětili Bohu, ctili křesťanské zásady a přispěli svými činy k utváření duchovní tradice.

S prudkým nárůstem obyvatel v jednotlivých částech Prahy v 2. polovině 19. století rostla také potřeba vystavět nové kostely v místech, kde žádné nestály, nebo kde existující kostely již kapacitně nedostačovaly. Výsledkem je řada kostelů, které tvoří dominanty městských částí, v nichž se nacházejí. V bakalářské práci jsem zmínila mimo chrám sv. Cyrila a Metoděje také novogotický chrám sv. Ludmily na Královských Vinohradech, neorenesanční kostel sv. Václava na Smíchově, secesní kostel sv. Vojtěcha v Praze-Libni, novogotický

kostel sv. Prokopa na Žižkově a dva funkcionalistické kostely – sv. Anežky na Spořilově a sv. Jana Nepomuckého v Košířích.

Oporou pro psaní bakalářské práce mi bylo především dílo „Světcí spojují národy“ od historika Milana Bubena, který ve své publikaci přesně vystihuje nejdůležitější poznatky o životě svatých. Následovně jsem se snažila čerpat především z monografií, které se zaměřují na jednotlivé osobnosti a zkoumají jejich životní příběhy více do hloubky. Zdrojem těchto publikací bývají nejstarší legendy, které nám přibližují životní příběhy svatých. Legendy ale nejsou primárně díla historická. Mají především poukázat za zbožnost a cnosti dané osoby a přispět tím k vytváření jejího kultu. Z tohoto důvodu jsem při psaní práce často postrádala konkrétní fakta například o datu a místě narození jednotlivých osob. Vycházela jsem tedy pouze z údajů mi známých a snažila jsem se pomocí úvah současných historiků tyto fakta určit alespoň přibližně. Velmi nápomocné mi při tomto určování bylo dílo „Osudy českých patronů“ od antropologa Emanuela Vlčka, který v knize shrnuje poznatky získané při svých antropologických výzkumech. Při analyzování sakrálních staveb jsem většinou použila internetové zdroje, a to konkrétně oficiální stránky jednotlivých farností.

Sekundárním cílem mé bakalářské práce bylo vytvoření naučné brožury, která by mohla sloužit veřejnosti při procházkách naším hlavním městem. Udělala jsem proto z každé kapitoly menší výčet a zasadila jej do brožury. Ta ve své finální podobě obsahuje titulní list, schematický plán města s jednotlivými body, slovo úvodem a sedm dvoustran o daných světcích. V levé části dvoulistu jsem ve stručnosti seznámila čtenáře s životním příběhem světce a v pravé části představila jednu sakrální stavbu. Součástí tohoto listu jsou i QR kódy, které při načtení přesměrují čtenáře na oficiální webové stránky farností, kde si může dohledat doplňující informace.

Mým posledním cílem bylo bakalářskou práci obohatit především o vlastní fotografie, což se mi podařilo pouze částečně. Některé z kostelů byly během psaní mé práce trvale uzavřeny, a tak jsem se musela spokojit pouze s fotografiemi staveb zvenčí.

Během psaní práce mě napadaly různé způsoby, jak tuto práci rozšířit či prohloubit. Bylo by například velice zajímavé komparativní metodou porovnat nejstarší hagiografii a vytyčit, v čem se údaje o životě světců v daných legendách liší. Bylo by to i hezké propojení s mým vedlejším sloupem, kterým je český jazyk.

Summary

This bachelor's thesis deals with the life and cult of eight saints (St. Cyril and Methodius, St. Ludmila, St. Wenceslas, St. Adalbert, St. Procopius, St. Agnes of Bohemia and St. John of Nepomuk) associated with the Czech nation in a historical context. The work is divided into eight chapters. The first part describes how a person could become a saint and then analyzes each saint in detail individually. It also includes a description of seven sacral buildings in Prague, which are connected with them. The work focuses on churches from the 19th and 20th centuries of various architectural styles, where the characteristic features of the buildings and their differences stand out. The consecration of churches to the saints is part of the spread of the cult of the person and serves as an expression of our respect. The result of the work is also the creation of a sheet with individual monuments in Prague, which are marked on the schematic plan of the capital city.

Seznam pramenů a literatury

Literatura

- ATTWATER, Donald. *Slovník svatých*. Rudná u Prahy: Papyrus, 1993. ISBN 80-85776-06-5.
- BAGIN, Anton. *Apoštolové Slovanů Cyril a Metoděj*. Praha: Česká katolická Charita, 1982.
- BARTOŠ, František Michálek. *Kníže Václav svatý v dějinách a v legendě*. Praha: Čin, 1929.
- BARTŮNĚK, Václav. *Solušní bratři*. Praha: Ústřední církevní nakladatelství, 1963.
- BUBEN, Milan, Otakar Aleš KUKLA a Rudolf KUČERA. *Svatí spojují národy: Portréty evropských světců*. Praha: Panevropa, 1994. ISBN 80-85846-00-4.
- DVORNÍK, František. *Život Svatého Václava*. Praha: Výbor jubilejních oslav světcových, 1929. ISBN 80-902946-0-X.
- FILIPI, Pavel. *Křesťanstvo: historie, statistika, charakteristika křesťanských církví*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2012. ISBN 978-80-7325-283-0.
- KADLEC, Jaroslav. *Bohemia sancta: životopisy českých světců a přátel Božích*. 2. vyd. Praha: Česká katolická charita, 1989. ISBN 80-7113-032-x.
- KADLEC, Jaroslav. *Svatý Prokop. Český strážce odkazu cyrilometodějského*. Praha: Benediktinské arcidiocésie sv. Vojtěcha a sv. Markéty, 2000. ISBN 80-902682-1-8.
- KUBÍN, Petr. *Svatý Václav: Na památku 1100. výročí narození knížete Václava Svatého*. Praha: Togga, 2010. ISBN 978-80-87258-23-1.
- KUBÍN, Petr a kol. *Světcí a jejich kult ve středověku*. České Budějovice: Tomáš Halama, 2006. ISBN 80-903600-6-8.
- KULHÁNEK, Ludvík. *Chrám sv. Cyrila a Methoděje v Karlíně*. Praha: Storch, 1906.
- KYBAL, Vlastimil. *Svatá Anežka Česká: historický obraz ve 13. století*. Brno: L. Marek, 2001. ISBN 80-86263-14-2.
- LEJSKOVÁ-MATÝÁŠKOVÁ, Milada. *Od Špitálska ke Karlínu: urbanistický vývoj, památky, zajímavosti a průmyslový rozvoj nejstaršího českého předměstí*. Praha: Obvodní národní výbor, 1967.
- LUTOVSKÝ, Michal. *Po stopách prvních Přemyslovců*. Praha: Libri, 2007. ISBN 978-80-7277-23-401-2
- LUTOVSKÝ, Michal a Zdeněk PETRÁŇ. *Slavníkovci: mýtus českého dějepisectví*. Praha: Libri, 2004. ISBN 80-7277-170-1.
- NĚMEC, Jaroslav. *Zázraky ke kanonizaci českých světců*. Olomouc: Matice cyrilometodějská, 2009. ISBN 978-80-7266-315-6.

- Památník města Královských Vinohradů*. Praha: Koníček, 1929.
- PASTRNEK, František. *Dějiny slovanských apoštolů Cyrilla a Methoda*. Praha: Královská společnost nauk, 1903.
- PAVLÍK, Matěj. *Cyril a Metoděj. Apoštolové Slovanů*. Praha: Český národní fond kultury, 2013. 978-80-905015-1-5.
- PETROSILLO, Piero. *Křesťanství od A do Z*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1998. ISBN 80-7192-365-6.
- PLATOVSKÁ, Marie – *Královské Vinohrady a jejich urbanizační vývoj v 19. a 20. století*. Umění: časopis Ústavu dějin umění Akademie věd České republiky Roč. 57, č. 3, 2009.
- POCHE, Emanuel. *Prahou krok za krokem*. 3. vyd., Praha: Paseka, 1985. ISBN 80-7185-373-9.
- POLÁK, Milan a Jitka SLAVÍKOVÁ, BRONCOVÁ, Dagmar. *Město Královské Vinohrady*. Praha: Milpo media, 2009. ISBN 978-80-8704-016-4.
- POLC, Jaroslav Václav. *Svatý Jan Nepomucký*. Praha: Zvon, 1993. ISBN 80-7113-071-0.
- POLC, Jaroslav. *Světi Anežka Přemyslovna*. Praha: Ústřední církevní nakladatelství, 1989.
- POLEHLA, Petr a kol. *Církev, žena a společnost ve středověku: sv. Anežka Česká a její doba*. Ústí nad Orlicí: Oftis spolu s Biskupstvím královéhradeckým – Diecézním teologickým institutem za podpory FF UHK, 2010. ISBN 978-80-7405-082-4.
- PROFANTOVÁ, Nad'a. *Kněžna Ludmila: vládkyně a světice, zakladatelka rodu*. Praha: Epoque, 1996. ISBN 80-902129-4-8.
- SLÁMA, Jiří. *Slavníkovci ve středověkém písemnictví*. Přeložila Jana ZACHOVÁ. Praha: Vyšehrad, 1987. ISBN 33-742-87.
- SLÁMA, Jiří. *Střední Čechy, kolébka národních patronů: sv. Ludmila, sv. Václav, sv. Vojtěch, sv. Prokop*. Kladno: Sládečkovo vlastivědné muzeum v Kladně, příspěvková organizace, 2015. ISBN 978-80-904728-9-1.
- SOMMER, Petr. *Svatý Prokop: z počátků českého státu a církve*. Praha: Vyšehrad, 2007. ISBN 978-80-7021-732-0.
- SOUKUPOVÁ, Helena. *Anežský klášter v Praze*. Praha: Vyšehrad, 2011. ISBN 978-80-7429-012-1
- ŠÁMAL, Jindřich. *Chrám sv. Cyrila a Methoděje v Karlíně*. Praha: Výtvarný odbor Umělecké Besedy, 1944.
- ŠTĚCHOVÁ, Marie. *Svatý Prokop, patron země české a moravské*. Olomouc: Dominikánská edice Krytsal, 1940.

- TŘEŠTÍK, Dušan, Jaroslav ČECHURA a Vladimír PECHAR. *Králové a knížata zemí Koruny české*. Praha: Rybka, 2001. ISBN 80-86182-55-x.
- TŘEŠTÍK, Dušan. *Počátky Přemyslovců: vstup Čechů do dějin (530-935)*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 1997. ISBN 80-7106-138-7.
- VLČEK, Emanuel. *Jan z Pomuku*. Praha: Vesmír, 1993. ISBN 80-901131-3-3.
- VLČEK, Emanuel. *Osudy českých patronů*. Praha: Zvon, 1995. ISBN 80-7113-131-8.
- VLNAS, Vít. *Jan Nepomucký. Česká legenda*. Praha: Paseka, 2013. ISBN 978-80-7432-5.
- VOTOČKOVÁ – JOACHIMOVÁ, Jiřina. *Anežka Přemyslovna*. Praha: Českomoravská kompas, 1940.
- VYSKOČIL, Jan Kapistrán. *Legenda Blahoslavené Anežky a čtyři listy sv. Kláry*. Praha: Universum, 1932.
- ZELINKA, Tomáš Čestmír. *Pražská předměstí: život za pražskou hradební zdí*. Praha: Orbis, 1955.
- ŽEMLIČKA, Josef a Dušan TŘEŠTÍK. *Svatý Vojtěch, Čechové a Evropa: mezinárodní sympozium uspořádané Českou křesťanskou akademií a Historickým ústavem Akademie věd ČR 19.-20. listopadu 1997 v Praze: [sborník příspěvků]*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 1998. ISBN 80-7106-237-5.

Internetové zdroje

- Proces svatořečení*, In: Klášter Teplá [online]. [cit. 2020-11-25]. Dostupné z: <https://klastertepla.cz/klaster/blahoslaveny-hroznata/proces-svatoreceni.html>
- Varhany*. In: Římskokatolická farnost u kostela sv. Ludmily Praha-Vinohrady [online]. [cit. 2020-11-25]. Dostupné z: <http://ludmilavinohrady.cz/varhany/>
- Kostel sv. Jana Nepomuckého v Košířích*. In: Sekulární františkánský řád [online]. [cit. 2021-03-26]. Dostupné z: http://www.sfr.cz/clanek_poutnik.aspx?a=933
- Košíře, kostel sv. Jana Nepomuckého*. In: Noc kostelů [online]. [cit. 2021-03-26]. Dostupné z: <https://www.nockostelu.cz/kostel/592/>
- Kostel sv. Jana Nepomuckého*. In: Farnost Košíře [online]. [cit. 2021-03-26]. Dostupné z: https://farnostkosire.webnode.cz/_files/200000017-279ca279cc/jan_nepomucky.pdf
- Kostel sv. Jana Nepomuckého*. In: Hrady.cz. [online]. [2021-03-26]. Dostupné z: <https://www.hrady.cz/kostel-sv-jana-nepomuckeho-praha-5-kosire/texty?tid=16558&pos=1000>
- Ikony svatých*. In: Martin Damian [online]. [cit. 2021-1-25]. Dostupné z: <https://www.martindamian.cz/kompletni-galerie/ikony-svatych>

Sv. Václav. In: Pravoslaví [online]. [cit. 2021-01-25]. Dostupné z: <http://www.pravoslavi.cz/jana.baudisova/ikony-recke/vaclav.htm>

Svatá Anežka. In: Ikonopisectví [online]. [cit. 2021-01-26]. Dostupné z: <http://www.ikony-karlova.cz/ikony-svatych/svata-anezka-ceska>

Z původně provizorní stavby kostela v Libni je kulturní památka. In: ČT24 [online]. [cit. 2021-02-13]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/regiony/1004222-z-puvodne-provizorni-stavby-kostela-v-libni-je-kulturni-pamatka>

Kostel sv. Vojtěcha. Městská část Praha 8 [online]. [cit. 2021-02-13]. Dostupné z: <https://www.praha8.cz/kostel-sv-vojtecha.html>

Praha 8- Libeň, kostel sv. Vojtěcha. In: Noc kostelů [online]. [cit. 2021-02-13]. Dostupné z: <https://www.nockostelu.cz/kostel/2204/>

Praha a pseudogotický kostel sv. Prokopa na Žižkově. In: Turistika [online]. [cit. 2021-03-12]. Dostupné z: <https://www.turistika.cz/mista/praha-a-pseudogoticky-kostel-sv-prokopa-na-zizkove/detail>

Kostel sv. Prokopa. In: Farnost Žižkov [online]. [cit. 2021-03-12]. Dostupné z: <http://farnost-zizkov.cz/?p=3475>

Kostel sv. Prokopa na Sladkovském náměstí. In: Prague – oficiální turistický portál Prahy [online]. [cit. 2021-03-12]. Dostupné z: <https://www.prague.eu/cs/objekt/mista/2991/kostel-sv-prokopa-na-sladkovskeho-namesti>

Praha 3, Žižkov, kostel sv. Prokopa. In: Noc kostelů [online]. [cit. 2021-03-12]. Dostupné z: <https://www.nockostelu.cz/kostel/526/>

Kostel sv. Anežky a patronů českých. In: PROSTOR-architektura, interiér, design [online]. [cit. 2021-03-12]. Dostupné z: <https://www.prostorad.cz/pruvodce/praha/sporilov/kostel.htm>

Kostel sv. Anežky České. In: Hrady [online]. [cit. 2021-03-18]. Dostupné z: <https://www.hrady.cz/kostel-sv-anezky-ceske/texty?tid=46563&pos=300>

Praha 4 – Záběhlice, kostel sv. Anežky České a sv. patronů českých. In: Noc kostelů [online]. [cit. 2021-03-18]. Dostupné z: <https://www.nockostelu.cz/kostel/1680/>

Kostel sv. Anežky České. In: Národní památkový ústav [online]. [cit. 2021-03-18]. Dostupné z: <https://pamatkovykatolog.cz/kostel-sv-anezky-ceske-15311275>

Sv. Filip a Jakub. In: Farnost Smíchov [online]. [cit. 2021-05-01]. Dostupné z: <https://www.farnostsmichov.cz/kostely-ve-farnosti/sv-filip-a-jakub/>

Kostel sv. Václava. In: Farnost Smíchov [online]. [cit. 2021-05-01]. Dostupné z: <https://www.farnostsmichov.cz/kostely-ve-farnosti/sv-vaclav/>

Kostel sv. Václava. In: Prague – oficiální turistický portál Prahy [online]. [cit. 2021-05-01]. Dostupné z: <https://www.prague.eu/cs/objekt/mista/6/kostel-sv-vaclava>

Ikony svatých. In: Martin Damian [online]. [cit. 2021-01-25]. Dostupné z: <https://www.martindamian.cz/kompletni-galerie/ikony-svatych>

Svatá Anežka. In: Ikonopisectví [online]. [cit. 2021-01-26]. Dostupné z: <http://www.ikony-karlova.cz/ikony-svatych/svata-anezka-ceska>

Svátek sv. Jana Nepomuckého. In: Farnosti na Lipně [online]. [cit. 2021-01-26]. Dostupné z: <https://www.farnosti-na-lipne.cz/clanky/duchovni-slovo/promluvy-na-nedele--slavnosti-a-vyznamnejsi-svatky/svatek-sv.-jana-nepomuckeho--kneze-a-mucednika.html>

Seznam příloh

<i>Příloha 1: Svatý Cyril a Metoděj</i>	48
<i>Příloha 2: Chrám sv. Cyrila a Metoděje v Karlíně</i>	48
<i>Příloha 3: Portál chrámu sv. Cyrila a Metoděje v Karlíně</i>	49
<i>Příloha 4: Hlavní oltář v chrámu sv. Cyrila a Metoděje v Karlíně</i>	49
<i>Příloha 5: Socha sv. Cyrila v chrámu sv. Cyrila a Metoděje v Karlíně</i>	50
<i>Příloha 6: Socha sv. Metoděje v chrámu sv. Cyrila a Metoděje v Karlíně</i>	50
<i>Příloha 7: Svatá Ludmila</i>	51
<i>Příloha 8: Chrám sv. Ludmily na Vinohradech</i>	51
<i>Příloha 9: Hlavní oltář v chrámu sv. Ludmily na Vinohradech</i>	52
<i>Příloha 10: Stropní malby v chrámu sv. Ludmily na Vinohradech</i>	52
<i>Příloha 11: Svatý Václav</i>	53
<i>Příloha 12: Kostel sv. Václava na Smíchově</i>	53
<i>Příloha 13: Hlavní oltář v kostele sv. Václava na Smíchově</i>	54
<i>Příloha 14: Kazatelna v kostele sv. Václava na Smíchově</i>	54
<i>Příloha 15: Varhany v kostele sv. Václava na Smíchově</i>	55
<i>Příloha 16: Nástěnné malby v kostele sv. Václava na Smíchově</i>	55
<i>Příloha 17: Svatý Vojtěch</i>	56
<i>Příloha 18: Kostel sv. Vojtěcha v Praze-Libni</i>	56
<i>Příloha 19: Hlavní oltář v kostele sv. Vojtěch v Praze-Libni</i>	57
<i>Příloha 20: Dřevěný dekor na kostele sv. Vojtěcha v Praze-Libni</i>	57
<i>Příloha 21: Svatý Prokop</i>	58
<i>Příloha 22: Kostel sv. Prokopa na Žižkově</i>	58
<i>Příloha 23: Portál kostela sv. Prokopa na Žižkově</i>	59
<i>Příloha 24: Oltář v kostele sv. Prokopa na Žižkově</i>	59
<i>Příloha 25: Svatá Anežka</i>	60
<i>Příloha 26: Kostel sv. Anežky na Spořilově</i>	60
<i>Příloha 27: Interiér kostela sv. Anežky na Spořilově</i>	61
<i>Příloha 28: Socha sv. Anežky v kostele na Spořilově</i>	61
<i>Příloha 29: Svatý Jan Nepomucký</i>	62
<i>Příloha 30: Kostel sv. Jana Nepomuckého v Košířích</i>	62
<i>Příloha 31: Doprovodný průvodce</i>	63

Příloha 1: Svatý Cyril a Metoděj¹⁶⁵

Příloha 2: Chrám sv. Cyrila a Metoděje v Karlíně¹⁶⁶

¹⁶⁵ *Ikony svatých*. In: Martin Damian [online]. [cit. 2021-01-25]. Dostupné z: <https://www.martindamian.cz/kompletni-galerie/ikony-svatych>

¹⁶⁶ Z archivu autora

Příloha 3: Portál chrámu sv. Cyrila a Metoděje v Karlině¹⁶⁷

Příloha 4: Hlavní oltář v chrámu sv. Cyrila a Metoděje v Karlině¹⁶⁸

¹⁶⁷ Z archivu autora

¹⁶⁸ Z archivu autora

Příloha 5: Socha sv. Cyrila v chrámu sv. Cyrila a Metoděje v Karlíně¹⁶⁹

Příloha 6: Socha sv. Metoděje v chrámu sv. Cyrila a Metoděje v Karlíně¹⁷⁰

¹⁶⁹ Z archivu autora

¹⁷⁰ Z archivu autora

Příloha 7: Svatá Ludmila¹⁷¹

Příloha 8: Chrám sv. Ludmily na Vinohradech¹⁷²

¹⁷¹ *Ikony svatých*. In: Martin Damian [online]. [cit. 2021-01-25]. Dostupné z: <https://www.martindamian.cz/kompletni-galerie/ikony-svatych>

¹⁷² Z archivu autora

Příloha 9: Hlavní oltář v chrámu sv. Ludmily na Vinohradech¹⁷³

Příloha 10: Stropní malby v chrámu sv. Ludmily na Vinohradech¹⁷⁴

¹⁷³ Z archivu autora

¹⁷⁴ Z archivu autora

Příloha 11: Svatý Václav¹⁷⁵

Příloha 12: Kostel sv. Václava na Smíchově¹⁷⁶

¹⁷⁵ Sv. Václav. In: Pravoslaví [online]. [cit. 2021-01-25]. Dostupné z: <http://www.pravoslavi.cz/jana.baudisova/ikony-recke/vaclav.htm>

¹⁷⁶ Z archivu autora

Příloha 13: Hlavní oltář v kostele sv. Václava na Smíchově¹⁷⁷

Příloha 14: Kazatelna v kostele sv. Václava na Smíchově¹⁷⁸

¹⁷⁷ Z archivu autora

¹⁷⁸ Z archivu autora

Příloha 15: Varhany v kostele sv. Václava na Smíchově¹⁷⁹

Příloha 16: Nástěnné malby v kostele sv. Václava na Smíchově¹⁸⁰

¹⁷⁹ Z archivu autora

¹⁸⁰ Z archivu autora

Příloha 17: Svatý Vojtěch¹⁸¹

Příloha 18: Kostel sv. Vojtěcha v Praze-Libni¹⁸²

¹⁸¹ *Ikony svatých*. In: Martin Damian [online]. [cit. 2021-01-25]. Dostupné z: <https://www.martindamian.cz/kompletni-galerie/ikony-svatych>

¹⁸² *Kostel sv. Vojtěcha*. Městská část Praha 8 [online]. [cit-2021-02-13]. Dostupné z: <https://www.praha8.cz/kostel-sv-vojtecha.html>

Příloha 19: Hlavní oltář v kostele sv. Vojtěch v Praze-Libni¹⁸³

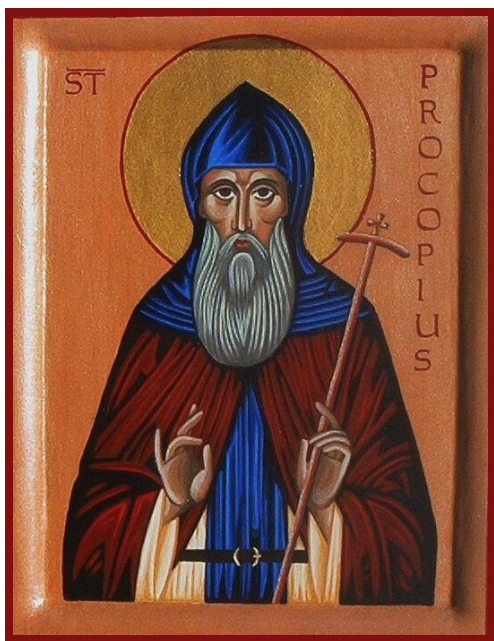
Příloha 20: Dřevěný dekor na kostele sv. Vojtěcha v Praze-Libni¹⁸⁴

¹⁸³ *Kostel sv. Vojtěcha*. Městská část Praha 8 [online]. [cit-2021-02-13]. Dostupné z: <https://www.praha8.cz/kostel-sv-vojtecha.html>

¹⁸⁴ Tamtéž.

Příloha 21: Svatý Prokop¹⁸⁵

Příloha 22: Kostel sv. Prokopa na Žižkově¹⁸⁶

¹⁸⁵ *Ikony svatých*. In: Martin Damian [online]. [cit. 2021-01-25]. Dostupné z: <https://www.martindamian.cz/kompletni-galerie/ikony-svatych>

¹⁸⁶ Z archivu autora

Příloha 23: Portál kostela sv. Prokopa na Žižkově¹⁸⁷

Příloha 24: Oltář v kostele sv. Prokopa na Žižkově¹⁸⁸

¹⁸⁷ Z archivu autora

¹⁸⁸ *Praha 3, Žižkov, kostel sv. Prokopa*. In: *Noc kostelů* [online]. [cit. 2021-03-12]. Dostupné z: <https://www.nockostelu.cz/kostel/526/>

Příloha 25: Svatá Anežka¹⁸⁹

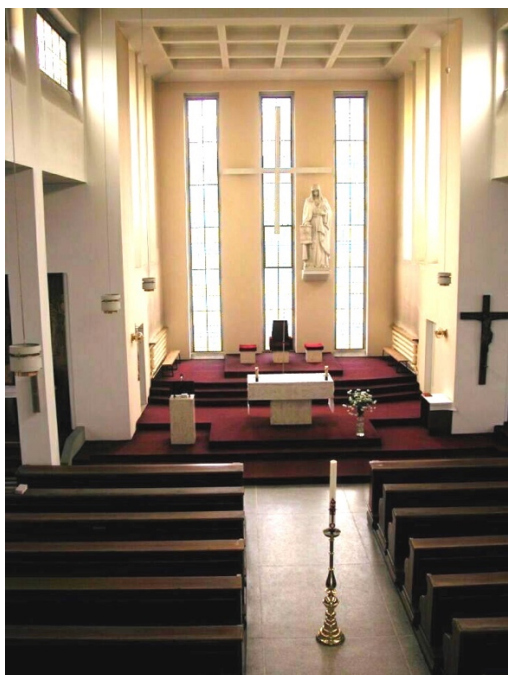
Příloha 26: Kostel sv. Anežky na Spořilově¹⁹⁰

¹⁸⁹ *Svatá Anežka*. In: Ikonopisectví [online]. [cit. 2021-01-26]. Dostupné z: <http://www.ikonokarlova.cz/ikony-svatych/svata-anezka-ceska>

¹⁹⁰ *Kostel sv. Anežky a patronů českých*. In: PROSTOR-architektura, interiér, design [online]. [cit. 2021-03-12]. Dostupné z: <https://www.prostor-ad.cz/pruvodce/praha/sporilov/kostel.htm>

Příloha 27: Interiér kostela sv. Anežky na Spořilově¹⁹¹

Příloha 28: Socha sv. Anežky v kostele na Spořilově¹⁹²

¹⁹¹ *Kostel sv. Anežky a patronů českých*. In: PROSTOR-architektura, interiér, design [online]. [cit. 2021-03-12]. Dostupné z: <https://www.prostor-ad.cz/pruvodce/praha/sporilov/kostel.htm>

¹⁹² Tamtéž.

Příloha 29: Svatý Jan Nepomucký¹⁹³

Příloha 30: Kostel sv. Jana Nepomuckého v Košířích¹⁹⁴

¹⁹³ *Svátek sv. Jana Nepomuckého*. In: Farnosti na Lipně [online]. [cit. 2021-01-26]. Dostupné z: <https://www.farnosti-na-lipne.cz/clanky/duchovni-slovo/promluvy-na-nedele--slavnosti-a-vyznamnejsi-svatky/svatek-sv.-jana-nepomuckeho--kneze-a-mucednika.html>

¹⁹⁴ Z archivu autora

Po stopách českých patronů Prahou

Uctívání svatých osob je neoddělitelnou součástí křesťanské víry, konkrétně v katolické, pravoslavné či anglikánské tradici. Pojdme si společně na této procházce hlavním městem Prahou připomenout osudy našich nejvýznamnějších patronů, kteří se svými činy zapsali do naší historie.

Svatý Cyril a Metoděj

Svatý Cyril a Metoděj byli bratři ze Soluně, kteří žili v 9. století a jsou známí také jako slovanští věrozvěstové. Svato Konstantin byl profesorem filozofie v Cařihradě, kde ke sklonku svého života vstoupil do kláštera a přijal řeholní jméno Cyril. Metoděj vykonával funkci státního úředníka a poté se stal prvním moravsko-panonským arcibiskupem. Do naší historie se zapsali především díky velkomoravské misi. Roku 862 požádal moravský kníže Rostislav skrze své posly císaře Michala III. o vyslání učitelů na Velkou Moravu, aby zde šířili křesťanství ve slovanském jazyce. Na Velkou Moravu s sebou bratři přivezli nové slovanské písmo, takzvanou hlaholici uspořádanou z řecké abecedy a dalších orientálních jazyků. Toto nové písmo přineslo i nový slovanský jazyk, tzv. staroslověnštinu, do které Konstantin přeložil evangelia, žaltáře a také předmluvu k evangeliím zvanou Proglas. Mimo jiné na Velké Moravě učili nové kandidáty do kněžských funkcí a jejich pomocí zde vznikla první slovanská literární škola.

Chrám sv. Cyrila a Metoděje v Karlíně

Naši procházku zahájíme na Karlínském náměstí, kde se nachází novorománský chrám sv. Cyrila a Metoděje. Plán na zbudování kostela vznikl z podnětu Katolické jednoty roku 1851. Chod stavby řídili stavitelé Ignác Ulmann a Jan Bělský společně s kameníkem Karlem Svobodou. Chrám na první pohled zaujme dvěma 78 metrů vysokými věžemi s hodinami, ve kterých nalezneme čtyři zvony z dílny Karla Bellmanna. Na výzdobě trojlodní baziliky spolupracovala řada významných umělců. V hlavním průčelí chrámu vynikají tři portály s tympanony vytesány Václavem Levým a vrata z bronzu zdobená reliéfy přibližující etapy života soluňských bratří, které navrhl Josef Mánes a zrealizoval Ludvík Šimek společně s Karlem Dvořákem. Mezi další významné umělce podílející se na výzdobě patří František Sequens anebo František Trenkwald, autor stropních maleb. Václav Žabka se pak zasloužil o řezbářské práce v podobě kazatelny a hlavní zpoděnice. Varhany byly vyhotoveny speciálně pro kostel v roce 1898 a byly ve své době největšími varhanami v Čechách.

Svatá Ludmila

Z našich nestarších legend je patrné, že v raném středověku nevytvářeli dějiny pouze muži, ale i ženy vymykající se z tradičního postavení žen v raného středověku. Tyto prameny nám přinášejí i svědectví o životě první české světice, sv. Ludmily. Ludmila byla dcerou knížete srbského Slavibora ze Pšova a její narození se datuje rokem 860. Roku 874 uzavřela manželství s Bořivojem z rodu Přemyslovců, se kterým zplodili tři syny a tři dcery. Nám jsou známá pouze jména dvou nejstarších synů a pozdějších nástupců, staršího Spytihněva a mladšího Vratislava. My známe svatou Ludmilu především jako babičku svatého Václava, kterého vychovávala a dala ho učit knihám. Díky tomu se dostala do sporu se svojí snachou Drahomírou, se kterou měla již konflikty politické. Ať už byly důvody takové či oné, spor mezi kněžnami vyvrcholil vraždou svaté Ludmily na příkaz kněžny Drahomíry členy její družiny Tunnou a Gommonem. Legendy o svaté Ludmile se shodují, že jejím přáním bylo prolítí krve za křesťanskou víru, jako tomu u mučedníků bývá. Toto její poslední přání ale vrazi nesplnili a Ludmilu uškrtili. Právě proto ji dnes můžeme spatřit s šátkem kolem krku, který se stal jejím atributem.

Kostel sv. Ludmily na Vinohradech

Momentálně se nacházíme na náměstí Míru na Královských Vinohradech, se stojí novogotický kostel zasvěcený svatě Ludmile. Stavba kostela byla zahájena roku 1888 k jubileu čtyřiceti let vlády rakouského císaře a českého krále Františka Josefa I. Stavba novogotického kostela zasvěceného sv. Ludmile byla řízena vinohradskou obcí a dohlížel na ni slavný český architekt Josef Mocker. Dominantu kostela tvoří dvě štíhlé věže o výšce 60 metrů nacházející se v západním průčelí. Na výzdobě chrámu se podílelo několik významných umělců, mezi něž patří Josef Václav Myslbek, autor reliéfu v tympanonu zobrazující žehnajícího Krista společně se sv. Ludmilou a sv. Václavem. Výmalbu kostela provedl Jan Jobst a návrhy pro vitráže vypracovali umělci jako František Ženíšek, František Sequens, Adolf Liebscher a František Urban. V chrámu sv. Ludmily nalezneme mimo jiné také třimanuálové varhany o 46 rejstřících, které patří dle odborníků z historického i uměleckého hlediska k nejhodnotnějším nástrojům v České republice a jsou označeny za kulturní památku. Tradičně se před tímto kostelem konají vánoční a velikonoční trhy, kde si lidé mohou vychutnat skvělou atmosféru.

Svatý Václav

Svatý Václav se vepsal do naší historie jako český kníže a patron českého národa. Jeho otcem byl kníže Vratislav a jeho matkou Drahomíra. Dle legend kníže Vratislav s Drahomírou zplodili mimo nejstaršího syna Václava dalších šest dětí, z nichž známe jména dalších dvou synů – Boleslava a Svytihněva. Jeho babička Ludmila naučila Václava křesťanským zásadám a cnotem. Během jeho vlády bylo pro něj nejdůležitější udržovat v zemi mír a šířit křesťanství. Tímto způsobem vlády ale vstoupil do konfliktu se svým bratrem Boleslavem, který zastával odlišnou politiku. Pozval proto Boleslav svého bratra Václava do Staré Boleslavi na mši na památku sv. Kosmy a Daminána. I přes varování zůstal svatý Václav přes noc. Druhý den ráno 28. září 935 byl cestou na ranní modlitbu napaden Boleslavem, kterému se stihl ubránit. Bohužel ozbrojencům Boleslavovy družiny nikoliv. Dnes jsou jeho ostatky uloženy v chrámu sv. Víta a svatý Václav je dodnes vzorem křesťanského panovníka a svatosti.

Kostel sv. Václava na Smíchově

Naše procházka pokračuje na náměstí 14. října na pražském Smíchově, kde se tyčí novorenesanční kostel sv. Václava dokončen roku 1885 dle architektonického návrhu Antonína Viktora Barvitia. V bazilice nalezneme stejně tak jako v ostatních kostelech krásnou výzdobu od známých umělců, a to nejen českých. V tomto kostele se totiž nachází kamenná kazatelna od italského umělce Grisiquana. Hlavní oltář z kararského mramoru zdobí zlatený baldachýn. V chrámu je také takzvaná křížová cesta, která je označená 14 dřevěnými kříži. Náklady na výstavbu této monumentální stavby byly vyčísleny až na 400 000 zlatých. V roce 1945 zde bylo vystaveno Palladium země české, což je kovový reliéf Madony s dítětem, který u sebe sv. Václav údajně nosil v den jeho vraždy.

Svatý Vojtěch

Svatý Vojtěch je jednou z nejzajímavějších postav české národní a duchovní tradice a bezesporu nejznámější člen rodu Slavníkovců. Svato Vojtěch byl původně určen pro světskou kariéru, ale okolnosti jeho těžkého onemocnění změnili úsudek jeho rodičů. Ti chlapce položili na oltář sv. Marie v kostele v Libici a zaslíbili jeho život Bohu, pokud se uzdraví. Pro své kontakty v zahraničí a vysoké vzdělání byl roku 982 zvolen druhým pražským arcibiskupem. Svato Vojtěch se ve své době snažil z Čech odstranit problémy jako pohanství, mnohoženství, prodávání do otroctví a další. Zklamán místním obyvatelstvem rozhodl se svato Vojtěch pro odchod z Čech na misi k pohanským Prusům. Tento odchod se pro něj stal ale osudným. Právě tam v okolí Sambie roku 997 skonil mučednickou smrtí. Traduje se, že byl pohany probodnut sedmi kopími, následovně mu byla setnuta hlava a naražena na kůl. Jeho ostatky pak odkoupil Boleslav I. Chrabrý a dal je uložit v Hvězdně. Roku 1039 podnikl Břetislav I. válečnou výpravu do Polska a při této příležitosti odvezl z Hnězdna kosterní pozůstatky svatého Vojtěcha a uložil je na Pražském hradě. Nyní se nacházejí v katedrále svatého Víta.

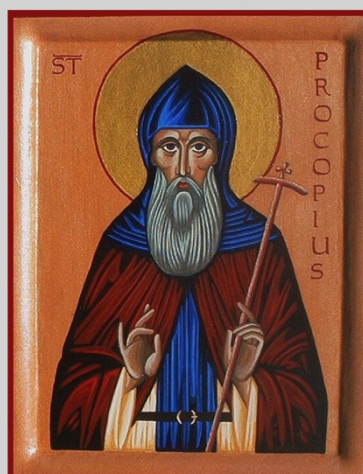
Kostel sv. Vojtěcha v Libni

Nyní se přesouváme do městské části Praha – Libeň, kde stojí impozantní secesní kostel sv. Vojtěcha. Stavební práce započaly roku 1904 podle návrhu architekta Matěje Blechy a Emila Králíčka a trvaly pouze jeden rok. Původně měl být kostel zasvěcen blahoslavené Anežce Přemyslovně. Spolek ale nestihl včas podat žádost do Vatikánu, a tak pražský arcibiskup Lev Skrbenský rozhodl zasvětit chrám sv. Vojtěchu. Výzdobu trojlodního kostela tvoří především dřevěné dekorativní prvky. Malby v kostele znázorňují rostlinné motivy, které jsou pro secesi typické. Na hlavním oltáři nalezneme Ježíše Krista se zvýrazněným srdcem otevřenou náručí. V kostele se nachází ještě dva menší dřevěné oltáře – první zdobí obraz Panny Marie a druhý obraz Anežky Přemyslovny. Ačkoliv má kostel sv. Vojtěcha z venku velice umírněný vzhled, dřevěný interiér jistě zaujme každého návštěvníka. Není proto divu, že byl tento kostel roku 1987 prohlášen nemovitou kulturní památkou.

Svatý Prokop

Svatý Prokop byl osobností, které vděčíme především za pěstování staroslověnské tradice. Dle legend získal své vzdělání ve staroslověnské škole na Vyšehradě a později se stal mnichem pravděpodobně v Břevnovském klášteře. Následovně odešel do ústraní a stal se poustevníkem. Opustil tak svou rodinu, vzdal se svého majetku a rozhodl se žít asketicky v okolí Sázavy. Postupem času se k němu přidávali lidé stejného smýšlení a společně založili v Sázavě kostel Panny Marie a sv. Jana Křtitele s řeholí sv. Benedikta pod heslem „Ora et labora“ (Modli se a pracuj), kde se stal svatý Prokop prvním opatem. V tomto klášteře probíhaly veškeré bohoslužebné obřady ve staroslověnské liturgii a pěstovala se zde staroslověnská kultura. Svatý Prokop zemřel 25. března 1053 v Sázavském klášteře, kde byl za přítomnosti knížete Břetislava také pohřben. Roku 1588 došlo ke translaci ostatků do Prahy do kostela Věch svatých na Pražském hradě. Díky benediktýnům a jezuitům se následně prokopský kult šířil i za hranice, čímž se stal sv. Prokop naším národním vyslancem podobně jako svatý Vojtěch.

Kostel sv. Prokopa na Žižkově

Další zastávka nás čeká na pražském Žižkově, kde v dnešní době tvoří pro mnohé dominantu spíše Žižkovský vysílač. Ve své době byl ale zajisté dominantou Žižkova právě novogotický kostel zasvěcený sv. Prokopu, který je dodnes jednou z nejvýznamnějších architektonických památek v Praze. Položení základního kamene roku 1898 bylo spojeno s 50. výročím vlády císaře Františka Josefa I., díky čemuž nesl kostel dlouho přezdívku „Jubilejní“. Architektonická návrh vypracoval Josef Mocker a František Mikš. Do kostela vedou dvě schodiště. Severní vchod je obohacen o významný tympanon s reliéfem Madony s Dítětem, kterému sv. Prokop předává model kostela. Západní vchod zdobí socha sv. Vojtěcha, který zve kolemjdoucí k navštívení chrámu. Obě díla zhotovil Josef Pekárek, žák Josefa Václava Myslbeka. Hlavní oltář je čtyřkřídlový se sochou sv. Prokopa, kterého doprovázejí sv. Cyril a Metoděj. V kostele nalezneme osm obrazů od Karla Ludvíka Klusáče, které znázorňují kapitoly z života sv. Prokopa. Nejstarší ozdobu kostela tvoří malá socha Madony s Ježíškem z 15. století. Mezi další významná díla v kostele patří i slavný obraz Karla Škréty s názvem Svatý Václav, obránce Prahy proti Švédům, který byl dlouhou dobu součástí výzdoby kláštera v Emauzích.

Svatá Anežka Česká

Svatá Anežka Česká se narodila jako nejmladší dcera českého krále Přemysla Otakara I. a Konstancie Uherské. Cílem jejího otce bylo Anežku hlavně výhodně provdat, ona se ale rozhodla svůj život obětovat Bohu. Jedním z Anežčiných životních přání bylo založení kláštera, do kterého by časem mohla i sama vstoupit. Tomuto jejímu přání vyhověl Václav I., který své sestře věnoval místo nedaleko chrámu sv. Haštala, kde Anežka založila klášter ke cti sv. Františka a při něm špitál. Klášter byl založen pravděpodobně roku 1231 a hned o tři roky později roku 1234 vzal Václav I. klášter společně se špitálem pod svou ochranu. Se vznikem špitálu souvisí i založení řádu Křižovníků s červenou hvězdou, jediného řádu vzniklého v Čechách. Tento řád vznikl jako bratrstvo špitálních bratří, jejichž hlavním úkolem byla péče o chudé a nemocné. Anežka zemřela v klášteře roku 1282 a již za jejího života se jí dostávalo veliké úcty. Blahořečena byla však teprve roku 1874. A té největší pocty se jí dostalo až roku 1989, kdy byla slavnostně svatořečena v Římě.

Kostel sv. Anežky na Spořilově

Naše procházka končí u kostela sv. Anežky na Spořilově na Roztylském náměstí. Stavba kostela byla dokončena roku 1935 dle návrhu Stanislava Řezného. Můžeme si zde všimnout spojení prvků konstruktivismu s prvky tradičních sakrálních staveb. Na první pohled nás jistě zaujme dlouhá věž o výšce 28 metrů s hodinami zakončená křížem. Hlavní oltář zdobí dřevěná socha sv. Anežky. Součástí kostela je i Národní hřbitov, kde jsou umístěny čtyři hroby a slouží jako pietní místo se jmény vojáků padlých v druhé světové válce. Kostel sv. Anežky je v dnešní době chráněn jako kulturní památka České republiky.

Svatý Jan Nepomucký

Svatý Jan Nepomucký zemřel jako skutečný mučedník, a proto není divu, že se svým osudem zapsal do historie nejen jako český patron, ale také jako patron kněží, zpovědníků a že je mu zasvěceno mnoho kostelů v Čechách i v zahraničí. Známe ho především jako klerika, oltářníka a generálního vikáře. Postupem času se ale řadou nešťastných událostí připlétl do konfliktu mezi pražským arcibiskupem Janem z Jenštejna a králem Václavem IV. Tento spor vyvrcholil roku 1393, kdy byl s okamžitou platností byl arcibiskup povolán do Prahy, kam ho doprovodili Jan z Nepomuku, oficiál Mikuláš Puchník a další. Právě tam nechal král všechny pozatýkat a následovně odvel Jana s Mikulášem do mučírny. Oba byli natahováni na skřípec a byly jim pochodněmi způsobovány popáleniny. Po dlouhém mučení podepsali oba zatčení listinu o mlčenlivosti a byli propuštěni. Jan Nepomucký byl ještě téhož dne svázán a jeho tělo bylo vhozeno z mostu do Vltavy, kde bylo o měsíc později nalezeno místní rybáři. Za vlády Karla VI. došlo k otevření Janova hrobu, kde byl nalezen jeho „jazyk“, což bylo bráno za zázrak. Lidé proto toužili po Janově svatořečení, ke kterému došlo roku 1725. Roku 1972 došlo k rozsáhlému antropologickému výzkumu, který se zabýval i slavnou relikvií jazyka svatého Jana Nepomuckého. Po tomto výzkumu se prokázalo, že se nejedná o jazyk, nýbrž o světcovu mozkovou tkáň, která se zachovala díky vlhkému prostředí v hrobu.

Kostel sv. Jana Nepomuckého v Košířích

Naší další zastávkou je kostel sv. Jana Nepomuckého v Košířích. Stavba kostela byla započata roku 1940 podle projektu Jaroslava Čermáka nad Košířským náměstím. Finální podoba budovy je velice jednoduchá ve funkcionalistickém slohu ovlivněná Le Corbusierovým purismem. Struktura jednolodní stavby je železobetonová obohacena o prvky jak z moderních, tak z tradičních materiálů. Ke kostelu náleží i zimní kaple sv. Václava a farní sál. Velice důležitá byla během výstavby práce se světlem, které obohacuje vnější i vnitřní část kostela. Právě světlo doprovází návštěvníka až k hlavnímu oltáři, za kterým se nachází malba znázorňující strom života. Samotná výzdoba kostela je velice úzce spojena s životem Jana Nepomuckého, což se projevuje například kropenku ve tvaru jazyka připomínající nám Janovo umučení. V kostele se nachází socha Jana Nepomuckého, která je velice přesnou napodobeninou té od Michala Jana Josefa Brokoffa. Původní architektonický návrh obsahoval mnohem propracovanější vnější i vnitřní výzdobu, jejíž součástí měly být například malby od Jana Zrzavého. Z nedostatku financí ale nemohl být návrh v takové míře realizován. Bylo velice odvážné začít budovat kostel během druhé světové války, ale snaha kostelního spolku se opravdu vyplatila, jelikož především díky němu stojí v Košířích jedna z nejzdařilejších sakrálních staveb 20. století.

Tento projekt vznikl jako doprovodný průvdoce bakalářské práce a bude sloužit pouze k tomuto účelu.

Adéla Merhautová

<https://farnost-sporilov.cz>
<https://farnostkosire.webnode.cz>
<http://farnost-zizkov.cz>
<http://ludmilavinohrady.cz>
<https://www.farnostsmichov.cz>
<https://www.praha8.cz/kostel-sv-vojtecha.html>
<https://farnost-karlin.cz/cz/>